

ვერსიონები

1
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

140 / 2
1948

127

140 / 2

პ ი ო ნ ე რ ი

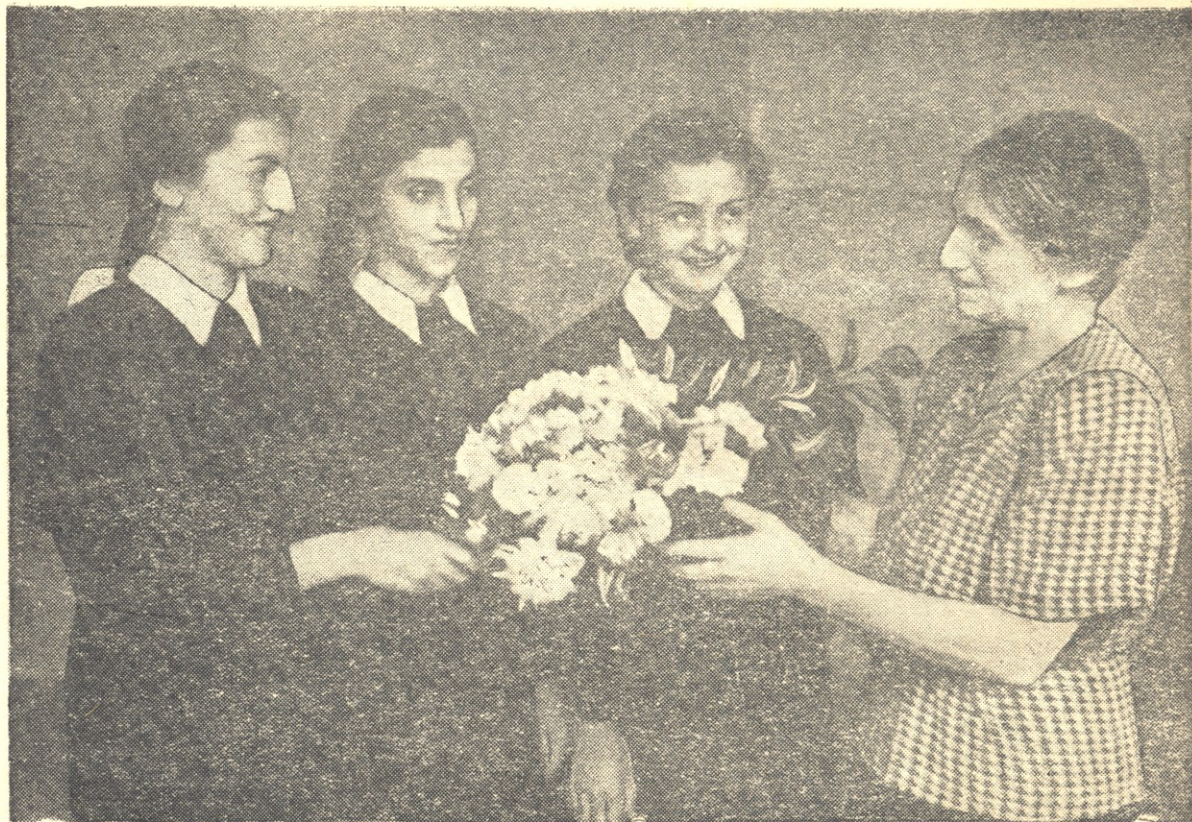
საქართველოს ალკაც ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

№ 9 სექტემბერი 1948

გამომცემლობა
„კომუნისტი“

წელიწადი XXII

ПИОНЕРИ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии
(на грузинском языке)

1 სექტემბერს თბილისის მე-7კლთა საშუალო სკოლის VII კლასელმა წარჩინებულმა მოსწავლეებმა მ. მიქაბერიძემ, მ. ჯიქიძემ და ნ. თბოლაძემ თაიგული მიართვეს დამსახურებულ მასწავლებელს ვ. კალანდარიშვილს.

ფოტო ვ. რუსეცკისა

0554

ანდრია ალექსანდრეს-ძე შალვაშვილი

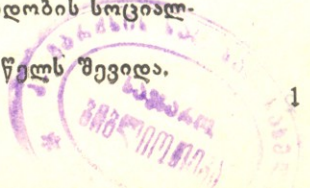
(1896 - 1948)

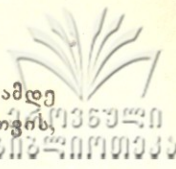
ამა წლის 31 აგვისტოს მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს ერთ-ერთი გამოჩენილი მშენებელი და მოღვაწე, საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრი, საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტის მდივანი, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი, გენერალ-პოლკოვნიკი ამხანაგი **ანდრია ალექსანდრეს-ძე შალვაშვილი**.

სამედიცინო დასკვნით სიკვდილი გამოიწვია ავადმყოფურად შეცვლილი გულის დამბლამ, რასაც თან ახლდა ფილტვების მწვავე სიმსივნის მოვლენები.

ანდრია ალექსანდრეს-ძე **შალვაშვილი** დაიბადა 1896 წლის 26 (14) თებერვალს ქალაქ მარიუპოლში სახალხო სასწავლებლების ინსპექტორის ოჯახში. მამამისის ტვერში გადასვლის შემდეგ ა. ა. **შალვაშვილი**, თექვსმეტი წლის ჯაბუკი, 1912 წელს ებმება რევოლუციურ მოძრაობაში, მონაწილეობას იღებს ქალაქ ტვერის (ამჟამად ქალაქ კალინინის) მოსწავლე ახალგაზრდობის სოციალ-დემოკრატიულ წრეებში.

ბოლშევიკური პარტიის რიგებში ა. ა. **შალვაშვილი** 1915 წელს შევიდა.

ჭაბუკობის წლებიდან თავისი სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებამდე **შტანოვი** დაუღალავად იბრძოდა მშრომელი ხალხის ბედნიერებისათვის, ლენინ-სტალინის პარტიის საქმისათვის, კომუნიზმის გამარჯვებისათვის.

დიდი სამამულო ომის მძიმე წლებში ლენინის ქალაქის გმირული დაცვა და ლენინგრადთან ფაშისტთა ურდოების განადგურება განუყრელად დაკავშირებულია ამხანაგ **შტანოვის** სახელთან.

ამხანაგ **შტანოვის** თვალსაჩინო სამხედრო მოღვაწეობა, მისი საბრძოლო დამსახურებანი დიდი სამამულო ომის ფრონტებზე საბჭოთა მთავრობამ იმით აღნიშნა, რომ მიანიჭა მას ჯერ გენერალ-ლეიტენანტის, ხოლო შემდეგ გენერალ-პოლკოვნიკის წოდება.

თავისი შესანიშნავი პარტიული და სამხედრო მუშაობისათვის ამხანაგი **შტანოვი** დაჯილდოებული იყო ლენინის ორი ორდენით, წითელი დროშის ორდენით, სუვოროვის I ხარისხის ორდენით, კუტუზოვის I ხარისხის ორდენით, შრომის წითელი დროშის ორდენით.

ამხანაგი **შტანოვი** საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის ხელმძღვანელ მოღვაწეთა პირველ რიგებში იმყოფებოდა. მისი გამოვლენები ფართოდ არის ცნობილი ყველა ჰელიკონის მშრომელთათვის.

ამხანაგ **შტანოვის** საბჭოთა ინტელიგენცია მეცნიერების მრავალსაფეხურ დეპარტამენტში მარქსიზმ-ლენინიზმის გამოჩენილმა თეორეტიკოსმა, ლენინ-სტალინის დიდი იდეების უნიჭიერებმა პროპაგანდისტმა, ამხანაგმა **შტანოვმა** მოგვცა ფილოსოფიის, მეცნიერების, ლიტერატურის, ხელოვნების საკითხების ფართო განვრცადიერება ბრწყინვალე ნიმუშები.

ა. ა. შტანოვი საბჭოთა ახალგაზრდობის საყვარელი დამრიგებელი, მზრუნველი მასწავლებელი, ახლო მეგობარი იყო. მას მსურვალედ უყვარდა ახალგაზრდობა, იცოდა მისი მისწრაფებანი და მოთხოვნებიანი, გადასცემდა მასებს თავის დრმა თეორიულ ცოდნას, რეკომენდაციებით ორგანიზაციის უშიდრეს გამოცდილებას, ზრდიდა ახალგაზრდა თაობას სოციალისტური სამშობლოსადმი, ამხანაგ **სტალინისადმი** უსაზღვრო ერთგულების სულისკვეთებით.

„განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს,—ამბობდა ა. შტანოვი,—ჩემი ახალგაზრდა თაობის პოლიტიკურ აღზრდას. საბჭოთა წყობილებას არ შეუძლია მოითმინოს ახალგაზრდობის აღზრდა უიდეორობის, პოლიტიკისადმი ატლარხი დამოკიდებულების სულისკვეთებით. საჭიროა დავიცვათ ახალგაზრდობა გარეშე გამხრწნელი გავლენისაგან და მოიწყოს მისი აღზრდა და სწავლა ბოლშევიკური იდეოლოგიის სულისკვეთებით. მხოლოდ ასე შეიძლება ახალგაზრდობის სოციალიზმის მშენებელთა მამაცი თაობა. რომელთაც სწამთ ჩვენი საქმის გამარჯვება, რომლებიც მხნეობით აღსავსენი არიან და არ ეშინათ არავითარი სიძნელის, რომელნიც მზად არიან გადალახონ ყოველგვარი სიძნელე“.

დიდი **სტალინის** ერთგული მოწაფისა და უახლოესი თანამებრძოლის ანდრია ალექსანდრეს-ძე **შტანოვის** მთელი მგზნებარე ცხოვრება და ნაყოფიერი მოღვაწეობა მთელს ჩვენს ახალგაზრდობას საბჭოთა სამშობლოსადმი, ბოლშევიკური პარტიისადმი თავდადებულ სამსახურს ასწავლის.

ამხანაგმა **შტანოვმა** მთელი თავისი შესანიშნავი ცხოვრებით და მოღვაწეობით პარტიისა და ყველა მშრომელის სიყვარული და მადლიერება დაიმსახურა. საბჭოთა ახალგაზრდობამ ისევე, როგორც მთელმა ჩვენმა ხალხმა, დიდი გულისტკივილი გამოსთქვა იმ უმძიმესი დანაკლისის გამო, რომელიც პარტიამ და მთელმა საბჭოთა ხალხმა განიცადა ამხანაგ **შტანოვის** გარდაცვალებით.

ამხანაგ **ა. ა. შტანოვის** დაკრძალვა მოხდა წითელ მოედანზე კრემლის კედელთან **ა. წ. 2** სექტემბერს.

დაიწყო სწავლა

საზაფხულო არდადეგები დამთავრდა. დაბრუნდნენ მოსწავლეები მოგზაურობიდან, ბანაკებიდან, სანატორიუმებიდან. დაბრუნდნენ დასვენებულნი, ჯან-ღონე მოკრეფილნი, ახალი შთაბეჭდილებებით, ახალი მისწრაფებებით.

დაიწყო სწავლა.

მუშაობას შეუდგა მთელი სკოლა — მოსწავლეები, მასწავლებლები, პიონერხელმძღვანელები.

სწავლის დაწყება უდიდეს ამოცანებს უსახავს პედაგოგიურ კოლექტივთან ერთად პიონერხელმძღვანელსაც.

პიონერხელმძღვანელმა ამთავითვე ისე უნდა მოაწყოს თავისი მუშაობა პიონერებთან, ისე უნდა შეადგინოს რაზმეულის მუშაობის გეგმა, რომ მთავარი ადგილი ამ გეგმაში სკოლის პედაგოგიური კოლექტივის მუშაობისადმი დახმარებას ჰქონდეს დათმობილი. პიონერებთან პიონერხელმძღვანელის მთელი მუშაობა, — იქნება ეს საინტერესო თამაშობანი, ლაშქრობანი, შეკრებები თუ შეჯიბრებანი, — ხელს უნდა უწყობდეს პიონერ-მოსწავლეთა წარმატებით სწავლას, მათ მიერ სასკოლო პროგრამის ღრმა შეთვისებას, მათში დისციპლინის განმტკიცებას.

გასულ წელს მთელი რიგი სკოლების პიონერთა რაზმეულებში წარმატებით ტარდებოდა სხვადასხვა თემატური ოლიმპიადები — ქიმიაში, ფიზიკაში, ლიტერატურაში; ტარდებოდა შეკრებები, მიძღვნილი ჩვენი სამშობლოს გეოგრაფიისადმი, ისტორიისადმი, ჩვენი ხალხის გამოჩენილი მოღვაწეებისადმი და სხვა.

ასეთი მუშაობა ეხმარებოდა პიონერ-მოსწავლეებს სკოლაში შეძენილი ცოდნის განმტკიცებასა და გაღრმავებაში.

საზაფხულო ექსკურსიებიდან და ლაშქრობებიდან პიონერებმა ჩამოიტანეს უამრავი ჩანაწერები, დღიურები, კოლექციები, ჰერბარიუმები. პიონერთა შრომა არ უნდა დაიკარგოს ტყუილუბრალოდ. მთელი ეს მასალა უნდა შეჯამდეს და დამუშავდეს, ზაფხულში ჩატარებული მუშაობის შედეგები განხილულ უნდა იქნას რაზმეულის რგოლებისა და რაზმების შეკრებებზე.

პიონერხელმძღვანელი მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული სკოლის დირექტორთან და პედაგოგებთან, სკოლის კომკავშირულ ორგანიზაციასთან, კომკავშირის რაიონულ და საქალაქო კომიტეტებთან. ისინი დიდ დახმარებას გაუწევენ მას მუშაობაში.

ღაგვემშვიდობა ზაფხული

ქ. გოგიაშვილი

ღაგვემშვიდობა ზაფხული
მისი მცხუნვარე დღეებით,
სულ თვალწინ მიდგას სოფელი
გადაქოჩრილი ტყეებით,
პატარა ანცი მდინარე
და ოქროსფერი ველები,
ციხე-კოშკები მძინარე,
ძველად სამშობლოს მცველები.
ურმები, დიდი ურმები,
ხორბაოთ დატვირთულები,
ბაღში ვაშლი და ხურმები,
ვაზები დაჯგომულები.
ბედლის ოდენა წისკვილი,
ყურებდაჭრილი მურია,

მთის წყარო მოუსვენარი,
რომ სვამ და ისევ გწყურია.
მომსდევენ, თვალს მიბრწყინებენ
მშობელ სოფელზე ფიქრები,
მაგრამ მახარებს, ფრთებს მასხამს
რომ კვლავ სკოლაში ფიქნები.
ვნახავ მეგობრებს, ჩემს ტოლებს,
ძალ-ღონით გაკაჟებულებს,
სწავლისთვის მამაც მებრძოლებს,
ცოდნისთვის თავდადებულებს.
გულს ამიძვრებს ზარის ხმა,
შეხვედრის ტკბილი წამები, —
იმ ჩემს საყვარელ აღმზრდელებს
ხალისით მივესალმები.

ილია ხოშვარია

მარკოსის არმიას

 მის ხანძრის დამნთებლები
არ დარჩება ქვეყნად ერთიც, —
მჯერა, ბრძოლით კვლავ აღსდგება
ჰომეროსის საბერძნეთი.

სადაც ქარი ღრუბლებს აცლის
ბალკანეთის გრძელ ნაპირებს,
იქ მარკოსი* მთავარსარდლობს
ჰერკულესის ქვეყნის გმირებს.

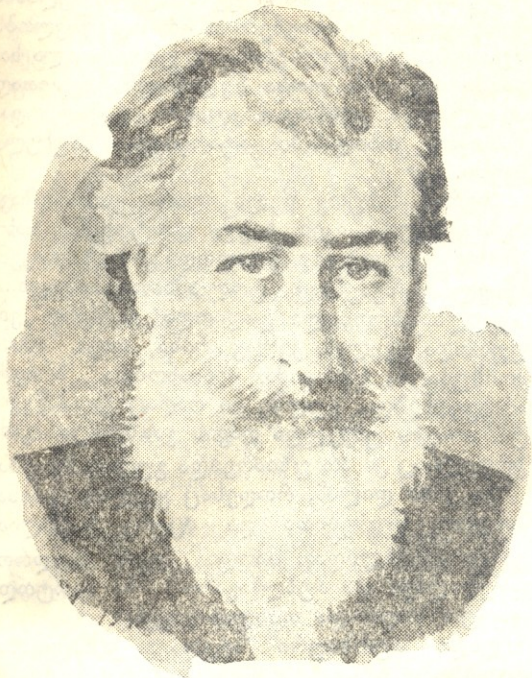
მათ ბრძოლის გზას რომ უნათებს,
ეს შუქია ჩაგრულთ შვების, —
შუქი დიდი სიპართლისა,
ვით ნიშანი გამარჯვების.

თქვენსკენ, გმირნო, მოუპყრიათ
ყველა ქვეყნის ხალხებს თვალი,
თქვენ გილიმით საბერძნეთის
დღენათელი მომავალი.

მალე ნიშნად ზემისა
თქვენი ვაშა იგრიალეხს,
როგორც ბერლინს, ათენშიდაც
ძღვევის დროშა იფრიალეს.

* გენერალი მარკოსი—საბერძნეთის დემოკრატიული არმიის მთავარსარდალი.

ნამწყემსარის ცხოვრება

— ნეტავი აკვანს დამარწყვეინებდე. ნუ გეშინია, ძალო, ფართხილად ვიქნები, სულ მალე ჩავაძინებ! — ეხვეწებოდა ათი-თორმეტი წლის გოგონა შუახნის ქალს, რომელიც აკვანს მუხლებჩაჩოქილი მისდგომოდა, ხელა არწევდა და დაბალის ხმით ტკბილ ნანინასაც უმღეროდა.

— ვერა, შენი ჭირიმე, ვერ განდობ, ბაღლი ხარ, გადამიბრუნებ და დამლუბავ, შემეწუნებ ჩემი გულის ყვავილს. — უარი უთხრა თოთო ბავშვის ძიძამ.

მაგრამ გოგონა მაინც თავისას არ იშლიდა.

— ძალო, მამაის მშვიდობან, ფართხილად ვიქნები. ნანასაც ვუმღერ, ტკბილ ნანას, შენგან რომ მისწავლია, ისე!.. ძიძამ მაინც არ დაანება.

გოგონა კი იღვა და მწყურვალე თვალით შესცქეროდა აკვანში მწოლარე ბავშვს, რომელსაც შავი დიდრონი თვალები ფართოდ გაეღო და შესცქეროდა აკვანზე დაკიდებულ კაკლებს. ეტყობოდა, ბავშვი სრულებითაც არ აპირებდა ძილს, მაგრამ თუ გაჩუმებული იყო, მხოლოდ იმიტომ, რომ ნანინას საამო ხმა აჯადოებდა.

ეს იყო ერთი საუკუნის წინათ, როდესაც მიხეილ ყაზბეგს ვაჟი შეეძინა. ბავშვმა, რომელსაც ალექსანდრე დაარქვეს, ნამდვილი ზეიმი გამოიწვია თავისი მამის, ხევისა და მთიულეთის გამგებლის დიდ ოჯახში.

გამოჩენილი ქართველი ბელეტრისტი ალექსანდრე ყაზბეგი დაიბადა 1848 წელს შექმნილი მთის მებატონის მიხეილ ყაზბეგის ოჯახში. ბავშვობაში გაატარა.

ალექსანდრე ყაზბეგმა თავისი პირველივე წიგნები: მიიქცია ყურადღება.

ილია, აკაკი და ვაჟა ალფროფანები: შესხდნენ ყაზბეგის მოხვლას მწერლობაში. ყაზბეგმა საპართლიანად დამკვიდრა ფრიად საპატიო და განსაკუთრებული ადგილი ქართული ლიტერატურის ისტორიაში.

ტვირთშიმე და შფოთიანი ცხოვრება ჩაგრული მთიელი გლეხკაცობისა, დაუცხრომელი ბრძოლა სიმართლისათვის და ვაჟკაცობა, ურღვევი მეგობრობა და თავდადება, მაღალი და უმწიკვლო სიყვარული... აი ის, რაც ასე ამალღებს ყაზბეგს შემოქმედებას.

წელს შესრულდა ასე წელი ალექსანდრე ყაზბეგის დაბადებიდან. ქართველი ხალხი დიდი სიყვარულით აღნიშნავს ამ თარიღს.

ბავშვის — მომავალი მწერლის გაზრდა-გახარებისა და ბრწყინვალე მომავლის სურვილები იქსოვებოდა სააღლეგრძელოებში. თვითონ ბავშვს კი ყველა თავს დასტრიალებდა. მის ალერსში იყო დიდი და პატარა, ქალი და კაცი, ნათესაები, შინაური თუ გარეშე. მეზობელ-ნათესავთა გოგობიჭები მისი აკვნის დარწმუნვასაც კი ნატრობდნენ.

თოთო ბავშვი, და შემდეგში ცოტა წამოზრდილი პატარა სანდრო რას იგრძნობდა ასეთ გადამეტებულ ზრუნვას! მას ესმოდა მხოლოდ მშობლიური ნანა და დედის — ელისაბედის ტკბილმოუბარი ქართული ენა, რაც მის ადამიანურ ბუნებაში საშობლოს სიყვარულის უკვდავ გრძნობას აღვივებდა.

აი, წამოიზარდა პატარა სანდრო. ის უკვე შევიდი-რვა წლის ბიჭი შეიქნა. ავისა და კარგის გარჩევა შეეძლო. უკვე იგრძნო კიდევ ის სიმძიმე, რომელიც მშობლების გადამეტებული ზრუნვის გამო მის ბავშვურ სათუთსა და უმწიკვლო ბუნებას აწვა. ახლა სანდრო სულ იმას ცდილობდა, როგორმე თავი დაეღწია უამრავ მოსამსახურეთაგან და თავისუფლად გაენადარდა თავის ტოლებში, მეზობელ ბიჭებში. სანდრო აღწევდა ამას. ის დადიოდა მეზობლებში, ეცნობოდა მათ ყოფასა და მდგომარეობას, ადარებდა თავის ოჯახის ცხოვრებას და გულში სიყვარული და პატივისცემა ეზრდებოდა მდაბიო მშრომელი ხალხისადმი.

მაგრამ, როდესაც სანდრო შინ იყო, თავის აღმზრდელ ძიძასთან მივიდოდა და თვალებში სიყვარულით შემყურე სთხოვდა:

— ზღაპარი მიაბე-ლა, ჩემო საყვარელო ძიძავ!

— მოდი, შენი ჭირიმე, — და ნინო კალთასთან ახლო მოისვენა, დაუკარგინა მალაქა შუბლს და ტკბილად შეეკითხებოდა:

— გუშინ რომ ზღაპარი ვიამბე, ხომ არ დაგვიწყებია?!

— რაი დამავიწყებდა? — მაშინვე შესძახებდა სიცოცხლით სავეს, ცეკლი და მოუხსენარი სახდრო.

— ახლა ვიამბობ, ბიჭავ, სულ სხვა ზღაპარს — „ხალხის ნუგეშ“.

— ხალხის ნუგეშს? ვინაა, ძიძავ, ხალხის ნუგეში? — გაკვირვებით იკითხა ზღაპრის სათაურითვე დაინტერესებულმა პატარა სანდრომ.

— დამაცადე. ჯერ ვიამბო, შენვე მიხვდები. აბა ვინ უნდა იყოს ხალხის ნუგეში, თუ არა ის, ვინც ხალხზე ზრუნავს?! — უპასუხა გამძლემა და დაიწყო ახალი ზღაპარი.

ინიბლებოდა სანდრო ზღაპრის შინაარსით. ხან დაფიქრდებოდა, ხან თვალი გაუბრწინდებოდა.

ძიძის მოთხრობილი ზღაპრებით იგებდა პატარა სანდრო ყმების უბედურებას ბატონების ხელში. და მაშინ სანდრო, ბატონის ოჯახის თვალი და გული, დაღონდებოდა ჩაგრულთა უმწყო ბედზე. ხშირად ცრემლით ევსებოდა თვალი.

— ნუ სტირი, ბიჭავ, გენაცვალოს ძიძაი, ნუ სტირი, თორა აღარ ვიამბობ! — შესთხოვდა გამძელი და პატარას ცრემლებს უწყმენდა.

როცა სანდრო ათი-თორმეტი წლის შეიქნა, უკვე ველარ ეთვისებოდა შინაურებს, მოსამსახურეებს. ხან ჩუმად, ხან ჩხუბით დაუსხლტებოდა მათ და გაჭქუსლავდა სადმე მახლობელ ფერდობზე ცხვარში, მწყემსებთან. მათთან — ამ ალალ ადამიანებთან უყვარდა ყოფნა სანდროს. ამ დროს კი დედა თავის კარ-მიდამოში, რომელიც სიმღიდრით და მორთულობით სასახლეს ჰგავდა, დაეძებდა მას.

— სად არის ჩემი მოჩხუბარი შვილი? მომიძებნეთ ჩემი სანდრო!

მსახურები ამაოდ დაეძებდნენ მას. პატარა მოჩხუბარიძე ბინდისას თავისით გამოჩნდებოდა ხოლმე.

აი, სანდრომ მეცამეტე წელში გადასდგა ფეხი და ოჯახში დიდი მზადება შეიქნა. აცხობენ ქაღებს, ნაზუქებს, ჰკლავენ ცხვრებს, ქათმებს, არჩვენ და იღებენ ყველს კასრებიდან. საჯინბოში საუკეთესო ცხენები იკაზმება, რომელთაც თბილისში გამართულ დოღებში სილამაზესა და სისწრაფეში ჯილდოები ჰქონდათ მიღებული. ირთვებიან მცველები და მეეტლეები.

მთელმა სტეფანწმინდამ გაიგო, რომ სანდრო სასწავლებლად მიჰყავდათ თბილისში.

ამაზე დიდი სიხარული რა უნდა ყოფილიყო სწავლის მოყვარული სანდროსათვის! იგი დადინჯდა, სულ აღარ ჰგავდა მისთვის შერქმეულ „მოჩხუბარიძეს“.

აი, თბილისიც. ის უკვე პირველი კლასის მოსწავლეა. სხვა საგნებთან ერთად სწავლობს მუსიკას, ფრანგულ ენას, ცეკვას. ყველა საგანში ასწრებს. ოთხი წელიწადი — ბეჯითად სწავლობდა, კლასიდან კლასში გადადიოდა. ზამთარს თბილისში ატარებდა, ზაფხულს ხევში.

მაგრამ მესუთე წელს აღარ გამოამგზავრეს თბილისისაკენ. ხევში დასტოვეს. სანდროს კი გული ძიუწწრაფოდა გიმნაზიისაკენ, სწავლაში შეძენილ ტოლ-ამხანაგებისაკენ...

გულჩათხრობილი დადიოდა სანდრო. ემდღუროდა ყველას. კვლავ იჩინა თავი მისმა მოჩხუბარმა ხასიათმა. უინიანობდა. არავის არ უგონებდა. გულში კი რაღაც გადასწყობტა. არავის უმხელდა თავის განზრახვას. გამზრდელსაც კი არ უზიარებდა გულის ნადებს.

და ერთ დღიას, როდესაც ყველას ეძინა, სანდრო წიგნებითა და ძვირე საგნლით გაიპარა სახლიდან. მარდი იყო სანდრო, დაუღალავი და მუხლმაგარი. ის მარტოღმარტო მიდიოდა თბილისისაკენ.

დიდი აურზაური ატყდა ყაზბეგთან ოჯახში.

— სად არის სანდრო? — მკაცრად გაიძახოდა მამა.

— მომიძებნეთ ჩემი გულის ყვავილი! — ყველას შესთხოვდა დედა.

ხალხი აფრინეს ყოველ მხრივ. მთაში — ცხვარსა და მწყემსებისაკენ; მახლობელ სოფლებში — ნათესაგებთან, და, რაც მთავარია, ფეხმარდი ცხენები შეკაზმეს, მღვერები დაადვენეს საქართველოს სამხედრო გზით.

მალე დაეწივნენ ქვეითად მიმავალ ყმაწვილს. გადაეღობნენ. ველარ უშველა წინააღმდეგობამ... უკან დააბრუნეს.

— გაქცევა როგორ-ღა შეიძლება, ბიჭავ! — არიგებდა მერე მას მამა, — ცოტა დამაცადე, მე თვითონ წაგიყვან, უსწავლელს არ დატოვებ!

სანდრო თავჩაღუნული იდგა მამის წინ. მორჩილად უსმენდა.

ოთხი თვის შემდეგ სანდრო მართლაც წაიყვანეს თბილისში, მაგრამ გაცდენილი დროის გამო სასწავლებელში აღარ მიიღეს. მამაც გარდაეცვალა. დარჩა იგი ოჯახის უფროსად ახალგაზრდა, გამოუცდელი, სულ სხვა ბუნების ადამიანი, ვიდრე მებატონეს შეეფერებოდა.

სანდრო უკვე დავაჟყავდა. უღვაში ახლად აეშალა. ლამაზად დახატული სახე, მიხრა-მოხრა, სიტყვა-პასუხი მის მნახველს სიამოვნებას ჰგვრიდა.

ამ დროს ოცნებად გადაექცა სწავლა. ის ისწრაფოდა რუსეთისაკენ, ესწრაფოდა უნივერსიტეტში შესვლას. გაემგზავრა კიდევ.

რამდენიმე წელი დაჰყო იქ. შესასვლელი გამოცდების ჩასაბარებლად ემზადებოდა, ძეცადინებოდა. უნივერსიტეტის თავისუფალ მსმენელადაც ითვლებოდა, კითხულობდა წიგნებს. პეტერბურგშიც გაემგზავრა. გაცენო რუსეთის იმდროინდელ საზოგადოებრივ ცხოვრებას და სამი წლის შემდეგ მიზანმიუღწეველი, მაგრამ მრავლის ნანახით, განცდილით და ნატანჯით გონებაგახსნილი დაბრუნდა თავის მშობლიურ კუთხეში.

გრძელბეწვიანი ბოხობით თავზე, ნაბადში და წინდა-პაჭიჭში გამოწყობილი, მეცხვარის კომპლით ხელში დაჰყვებოდა ალექსანდრე თავის ფარას. მაშინ განაცვიფრა მან უცხოელები, როდესაც ეს „უბრალო მწყემსი“ მათ ფრანგულად გამოესაუბრა.

გამოადგა ბეჯითი სწავლა, უცხო ენის ცოდნა.

ერთხელ ალექსანდრესთან მივიდა სახელოვანი მეცხვარე სვიმონა გიგაური და მითხრა:

— მე შენთან მოვედ.

— რაი ანბავია?

— ნამგალობა*) გვწავლია შენთან.

— რაისთვი არა, — უპასუხა გახარებულმა ალექსანდრემ, — მე თავად ვეძებდი ნამგალებს. მაგრამ რაისთვი დაიგვიანეთ, რაისთვი აქამდინ არ შემატყობინეთ, ხომ იცოდით, რომ მე თავადაც ვეძებდი ნამგალებს? — ჰაი, ჰაი, ვიცოდით, მაგრამ ჩვენ არ გვჯეროდა, რომ მართლა ხელს მოჰქიდებდი მეცხვარეობას...

და ალექსანდრე დაუშეგობრდა გიგაურს. ისინი ერთად გაეშურნენ ზამთრის საძოვრებისაკენ. დარიალის ხეობით მიუძღვოდნენ ათასობით ცხვარს. შორეული და უცხო სოფლები, ხევები, მთები, ტრიალი მინდვრები გაუვლიათ, ბევრი სიძნელე გადაუტანიათ. „ცისქვეშ, ბნელსა და ცივს ღამეს, გაუწყვეტლივი კოკებრივი წვიმა, რომელიც ასველებს და ჰყინავს რბილსა და ძვალს; ქარიშხალი საღვინესავეთ სჩხვლეთს ქარისაგან გადაგდებული ნამბდის ადგილს — და ცხვარს კი მაინც ვერ მოშორებხართ, თავი ვერ შევიფარებთ, იმიტომ რომ ცხვარს ვერ მოაცდნთ საძოვარს!“

ასეთი იყო ალექსანდრეს ცხოვრება მწყემსობის დროს. ის ცდილობდა გვერდში ამოსდგომოდა თავის მოძმეებს — მშრომელ მოხევებს, გასცნობოდა მათ ცხოვრებას.

ერთ საღამოს მამის მეგობრები ესტუმრენ ოჯახს. სტუმარ-მასპინძლები, გრილი და მთვარიანი საღამოს გამო, ბაღში გამოსულიყვნენ. ცხვარში მყოფ ალექსანდრეს სტუ-

მრების მოსვლა შეატყობინეს. ის მაშინვე მივიდა შინ. მას უნდოდა მეცხვარული ტანსაცმელი გამოეცვალა, მაგრამ თვალმორი კრეს და დაუძახეს. მამამისის მოხუცი მეგობარი დამცინავი სიცილით შეეგება ალექსანდრეს.

— იფ, იფ!.. დამხედეთ მთის მებატონის შეილს!

ალექსანდრე გაშტერებით უყურებდა მას.

— არა გრცხვენია? ნამუსი აღარა გაქვს?

— ეუბნებოდა გაცხარებული მოხუცი.

— რაღა მლანძღავთ, ბატონო! რა დამიშავებია? — ძლივს მოახერხა სიტყვა ალექსანდრემ.

გულნატყენი ალექსანდრე ოთახში შევიდა. იგი თეიპყრო ძვარე ფიქრებმა:

„ერთის ძნოთ ლანძღვა იმიტომ, რომ იმათს გაკვეთილს ბილიკხედ არ მივდივარ და ძიხნად აო განიხდია „ჩიხი და პატივი“; მეორე ძნოთ ლანძღვა იმისთვის, რომ გაუწყვეტლივი ტრიკისის მაგივრად ძნელ საქმეს ძოკვიდე ხელი და მესამე ძნოთ დანაც უნდობლობა, რადგანაც იმ ხალხს, ვისაც გულით ველტვი, ვერ წაომოდებინათ კაცი, რომელსაც იმათი ძარცვა შეეძლო და ძარცვის მაგივრად იმათთან ერთად მუშაობას და ძმობას აპირებდა“...

გავიდა წლები... ალექსანდრეს შემოქმედების სწავროდ გადაიქცა ხევი, მოხევენი და საძართლიანი ცხოვრება. ყველაფერი ეს ასახა მან „ელგუჯაში“, „ელისოში“, „მოდღვარში“, „ხევისბერი გოჩაში“, „ციციაში“, „სამწყემსარის მოგონებაში“, „მამის მკვლელობაში“. მშობლიური კუთხის მდაბიო და მშრომელ ხალხისაგან, გაუწყვეტელი ბრძოლის გზაზე, შემოქმედებით საზრდოდ მიიღო ის დიდი მღელვარებანი, რომელნიც მან თავის ნაწარმოებებში ჩააქსოვა.

მართალი იყო მსცოვანი ჰოეტი გრიგოლ ორბელიანი, რომელმაც გაზეთში პირველად დაბეჭდილ „ელგუჯას“ წაკითხვის შემდეგ იქვე წააწერა:

„ღმერთმა გაკურთხოოს, მოჩხუბარიძევე, იმ გულის დატყობისათვის, რომელიც მომეცა ამ მოთხრობის წაკითხვის ქამსა. ჯერ ქართულს ენაზედ მსგავსი არა დაწერილა“.

მე არას ვიტყვი ალექსანდრე ყაზბეგის სიკვდილის შესახებ. ის არ მომკვდარა. განა ყოველ ჩვენგანს თვალწინ არ უდგას მაღალი შუბლით, გონიერი თვალებით, ოდნავ შევერცხლილი წვერით დამშვენებული სათნო სახის ადამიანი, რომელიც დღეს ასი წლისაა, მაგრამ მაინც მუდამ მღელვარე ახალგაზრდად გვევლინება?!

* ნამგალობა — მწყემსების ერთმანეთთან დამგობება.

სცენობთბია

მთხრობა

კარზე სწორედ მამინ მოისმა კაკუნი, როცა ელენე სუფრის გამლას შეუღდა. გიორგიმ წარბები შეიკრა და მიუბრუნდა ელენეს.

— ვინ უნდა იყოას ასეთ ლდროოდროს?

— ვინ უღა იყოას!... ვინ იქნება და ჩვენი ძვირფასი ყოველკვირეული სტუმრები... დაეთრევიან ყოველ კვირას აადილზე... გაწყდა მაგათი სინსილა, — იაბრაზებით უბასუხა ელენემ ქმარს.

კაკუნი ისევ განმეორდა.

— გაუღეთ კარი მაგ გასაწყვეტებს, — უთხრა ბავშვებს ელენემ და მოწყვეტით დაეშვა სკამზე. — გოგი, ყუყუნა, არ გესმით?

გოგი გაიქცა კარის გასაღებად, ხოლო ყუყუნა ვერ შეეღია დედოფალას, რომელსაც აკვანში აწვევდა.

— დედა შინ არის? მამა შინ არის? როგორ ხართ? — მოისმა დერეფანში სტუმრების ხმა.

— როგორა ხართ? თითქოს და მთელი წელიწადია არ გვინახავს. მოგვანატრეს თავი, რალა! — ჩაიბუზღუნა ელენემ.

— ჩუმად, ქალო! არ გაიგონონ, სირცხვილია! — სცადა გიორგიმ ცოლის დაშოშმინება.

— არ გაიგონონ! სირცხვილია! — გამოაჯავრა ელენემ გიორგი. — მეტი არ შემოძლია, გიორგი! მომაბეზრეს თავი! რა ეშმაკად მინდა მაგისთანა ნაცნობები?!

— დედა! დედა! მარო ბიცოლა და თალიკო მოვიდნენ! — შემოვარდა ოთახში გახარებული გოგი. — შეხედე, რა მომიტანა მარო ბიცოლამ! დახატული ცხენი... ვნახო, აბა, რომელი ჯობს, ჩემი ცხენი თუ ივა?

— ოო! მობრძანდით, მობრძანდით! — ღიმილით შეეგება გიორგი მაროს და თალიკოს ხელი გადაუსვა თავზე.

— მარო, გენაცვალე! როგორ ხართ? — მიეგება სტუმარს ელენე. — რა კარგი ჰქენი, რომ გვინახულე... სად იყავით ასეთ დროს?

— თალიკო მყავდა კინოში. ვიფიქრე, ელენეს გავუვლი ძეთქი. — უბასუხა მაროს. — კარგი დღეა, ძხიანი, თბილი. შენ რატომ არ წაიყვანე ბავშვები სასაერნოდ?

— ვერ მოვიცალე, გუხაცვალე! კვირაში ეს ერთი დღე მაქვს თავისუფალი და ისიც ოჯახს უნდება, — ამოიხვნეშა ელენემ. — ხომ იცი, მოსამსახურე მაინც მოსამსახურეა. რაც უნდა დაარიგო, თავისებურად აკეთებს... სადაც შენი ხელი არ მიწვდება, იქ შენი საქმე არ გაკეთდება... აი, ეს ღიმონის ხე დამიჭნო მაგ გასაქრობმა გოგომ. რამდენჯერ ავუხსენი, დავარიგე, როდის და რამდენი წყალი ჩავსხა კასრში. ვერ შევასმინე. რა ხე გამოიფუტა?!

მარო მივიდა ღიმონის ხესთან, რომელიც ხის დიდ კასრში იდგა. ალაგ შეყვითლებული ფოთლები ჰქონდა, ალაგ შემხმარი ტოტები, ალაგ მიმჭნარი ნაყოფი. ხე გავდა ავადმყოფს, რომელსაც მომვლელი არ ჰყავდა. ერთი გამხმარი ტოტი საცოდავად აჩხირულიყო, ფოთლები დაცვივნოდა და თითქოს შურით შესცქეროდა მეზობელ ტოტს, რომელსაც ჯერ კიდევ შერჩენოდა მწვანე ფოთლები.

— მართლა რომ ცოდვია ამისთანა ხის გაფუტება, — ეწყინა მაროს. — გეტქვა შე ქალო, და სხნარს ვიმოვნიდი. როგორ შეიძლება ასეთი ხის გაფუტება?

— აწი გვიანაა. ამას ვერაფერი მოარჩენს, — გადაჭრით განაცხადა გიორგიმ და საყვედურით გადახედა ელენეს. — მე რომ ხშირად არ დავდიოდე მივლინებებში, ეს ხე არ გაფუტდებოდა.

— რა გქნა, ვერ გავსწვდი ყველაფერს, — იმართლა თავი ელენემ. — ეს სამსახური, ეს ბავშვები, ეს ოჯახი... შენ კი რა გიჭირს? დაავლებ ხელს შენს პორტფელს და ჰაიდა, რაიონში... დაბრძანდი, მარო, რალა ფეხზე დგახარ? თალიკო, ითამაშე ბავშვებთან.

ბავშვებმა თამაშობა დაიწყეს. დიდები დასხდნენ, საუბარს შეყვნენ.

საუბარი ლიმონის ხიდან ციტრუსების მეურნეობაზე გადავიდა. სად უკეთესი ციტრუსები იზრდება, სად უკეთესი მეურნეობაა, რამდენი ვიტამინია ლიმონში, ფორთოხალში, მანდარინში. ვიტამინებიდან საუბარი სამსახურზე გადავიდა. ილაპარაკეს თანამშრომლებზე, გეგმებზე, მიღწევებზე და ნაკლებზე.

საუბარი გავდა კალიას, რომელიც ადგილიდან ადგილზე ხტის და არ იცის კაცმა, როდის და საითკენ იზამს პირს მოუსვენარი მწერი.

— ქალო, მოგვშივია ამდენ ლაპარაკში! — გაახსენდა უცბად გიორგის, — გააწყე სუფრა!

— ახლავე, ახლავე! — დაჰრიალდა ელენე.

ჩქარა სუფრასაც მოუსხდნენ. ახლა საუბარი კერძების დამზადების გარემო დატრიალდა.

— ერთი ეს მიიხარო, ელენე. როგორ ამზადებ გემრიელ ჩიხირთმას? — იკითხა მარომ.

ელენე განთქმული იყო თავისი კულინარიით და სიამოვნებით უბასუსხა:

— უნდა აიღო ქათამი, მოხარშო, დასჭრა ნაწილ-ნაწილ და ჩასდო გაწურულ ნახარშში. ხახვი უნდა მოსწვა, დაყარო ფქვილი და აურიო ერთმანეთში. უნდა დაუმატო ერთი ჩაის კოვზი ზაფრანა, მარილი, ლიმონის წვენი ან ღვინის ძმარი. ჯობს თეთრი ღვინის ძმარი. ცალკე უნდა გათქვიფო კვერცხის გული სამიოთხი კვერცხისა ბულიონში და ჩაასხა ქვაბში. აურიე და ისევ დადგი ცეცხლზე, მაგრამ არ ადულდეს კი — ნელი ცეცხლი ჯობს. ამის შემდეგ უხდა მოაყარო ოხრახუში. მაგრამ საქმე რეცეპტში როდია, ხელი უნდა გქონდეს გემრიელი, გამოძავეალი, ამაშია საქმე...

სანამ ქალები კერძების რეცეპტით იყვნენ გართული, ბავშვები სუფრიდან აიშალნენ და ძვევ განაგრძეს თამაშობა. გოგონების ცხენის ილეულებს უჩვენებდა. გოგონები აღტაცებით უყურებდნენ წითელ ცხენს, რომელსაც მხოლოდ ერთი ნაკლი ჰქონდა: ერთი ფეხი მოსტეხონდა და გოგი წამდაუწუმ უხვევდა ჭრილობას — ომში დაიჭრაო. ბოლოს, გოგონებს მოსწყინდათ გოგის ცხენი, მით უმეტეს, რომ გოგი მათ ცხენს არ უთმობდა.

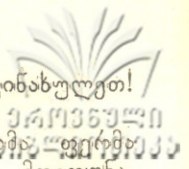
— არ გინდა და ნუ გინდა, — დაასკვნა ყუყუნამ. — ჩვენ სტუმრობიას ვითამაშებთ.

— შეც ვითამაშებ, — გამოსთქვა საურვილი გოგიმ. — ცხენი ბიჭების საქმეა, სტუმრობია კი ბიჭებისაც და გოგონებისაც. არა, თალიკო?

თალიკო გულკეთილი ბავშვი იყო და დასთანხმდა.

— მაშ, მე ვიქნები დიასახლისი. — დაიწყა ყუყუნამ. — თალიკო, შენ და გოგი იქნებით სტუმრები. ახლა წადით და დააკაკუნებთ.

ნეთ კარები, მე კი სუფრის გამოსას დავიწყებ.

გოგი და თალიკო კუთხისაკენ გაემართნენ. ყუყუნა სუფრასთან დატრიალდა.

— რა კარგია ბავშვობა, არაფერი აწყუხებთ! — ამოიოხრა მარომ და შეაჩერდა ბავშვებს.

— კაკ! კაკ! კაკ! — მოისმა კაკუნი კედელზე.

ყუყუნამ სუფრის გამოსა მიატოვა, კუთხისაკენ გაიხედა, წარბები შეიკრა და ჩაიბუზღუნა:

— მოვიდნენ ძვირფასი სტუმრები! დაეტრევიან ყოველ კვირას სადილზე. გაწყდა მაგათი სინსილა...

მერე ყუყუნამ უცბად გამოიცვალა ხმა და ბოხი ხმით გამოელაპარაკა თავის თავს:

— ჩუმად, ქალო, არ გაიგონონ! სირცხვილია!

ახლა ყუყუნამ ისევ შეიცვალა ხმა და უკვე თავის ხმით გამოელაპარაკა თავის თავს:

— არ შემიძლია, მეტი! მომაბეზრეს თავი! რა ეშმაკად მინდა მაგისტანა ნაცნობები?!

— კაკ! კაკ! კაკ! — ისევ დააბრაზუნეს კედელზე გოგიმ და თალიკომ.

— მობრძანდით, მობრძანდით! — წამოდგა ყუყუნა და ღიმილით გაემართა სტუმრებისაკენ. — თქვენ კი გენაცვალეთ! როგორ

ხართ? რა კარგი ჰქენით, რომ გვინახულეთ! სად იყავით ასეთ დროს?

მარო გაწითლდა. ელენეს შეიძლება ვეცადოთ გადაპკრა და ცისარტყელასავით მოიღუნა. გიორგი შეიშმუნა. უხერხული მდგომარეობიდან რომ გამოსულიყვნენ, ვაზეთი აიღო და ხმამაღლა დაიწყა:

— საოცარი ამბავი, პირდაპირ საოცარი! გულაუთის რაიონში ერთ კოლმეურნეს ერთი ჰექტარი მიწიდან ათას ორას ოთხმოცდასამი ფუტი სიმიწი მიუღია...

აბილაბილებული მარო წამოდგა და ბავშვს მიმართა:

— თალიკო! წავიდეთ ჩქარა! მშვიდობით, ელენე! ბოდიში, რომ შეგაწუხებთ!

— რისი შეწუხება! რას ამბობ?! დარჩი, მარო! — შეეხვეწა ელენე, თან ჩაწითლებული თვალები ყუყუნას მიაპყრო სასტიკი გაბრაზებით.

— არ მინდა, დედიკო, წასვლა! ჩვენ სტუმრობიას ვთამაშობთ. დავრჩეთ კიდევ! — შეეხვეწა ბავშვი დედას.

მაგრამ მარომ ბავშვს ხელი დასტაცა და კარისაკენ გააქანა.

— მოვკლავ მაგ გასაქრობს, — წამოიძახა ელენემ და მივარდა ყუყუნას, მაგრამ გიორგი აეფარა ბავშვს.

— ბავშვი რა შუაშია! ეხ, რამდენი სიფრთხილეა საჭირო ბავშვის აღზრდაში!

გ უ რ ა მ ი ს ს ი ზ მ ა რ ი

ურამმა უთხრა დედას, რომ გაედვიდა დილით:

— წუხელ, ძვირფასო დედავ, სიზმარი ვნახე ტკბილი:

გავზრდილიყავი დიდი, სულ დიდი გავზრდილიყავ და, ვითომ, ჩვენი სოფლის მასწავლებელი ვიყავ.

წიგნს ვაკითხებდი ნორჩებს, ფართოდ გამშლოდა მკერდი... ო, როგორ მინდა, ჩემზე მუდამ მზრუნველო დედი, რომ გავიზარდო ჩქარა, რომ გავეტოლო დიდებს, სამშობლოს გასახარად ჩემებრ პატარებს ვზრდიდე.

ბაგრაჲ უსაგაჲჲ

ზაქარია შერაზადიშვილი

ნახატები ირ. რაზმაძისა

ტოაში სიმინდი გვეთესა
შემოეჩვია დათვი,
ნათესი გაგვინადგურა,
სადაც დაადგა თათი.

ლამით თოფებით ჩავსაფრდით,
ველოდებოდით დიდხანს,
ალარ მოვიდა მსუნაგი,
ნამღვილად ხიფათს მიხვდა.

გათენებისას წავედით,
მთა შევაჯერეთ ძებნით,
თქორი ეინელავდა მიდამოს,
ნისლში ცურავდნენ მთები.

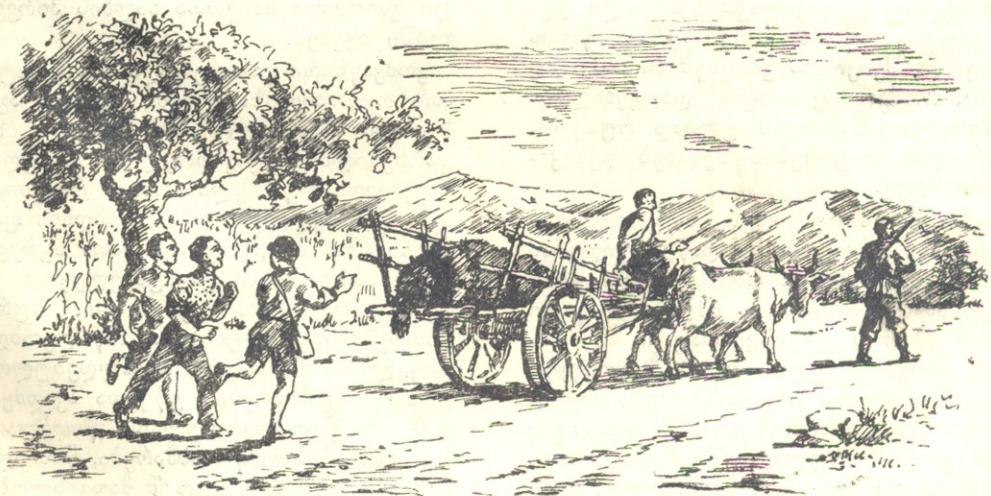
ტყეში წავაწყდით. ბურუსში
ძლივს გავარჩიეთ ლანდალ;
დათვს პანტა ჩამოებერტყა
და მადიანად სჭამდა.

გვერდიდან შემოვეპარეთ,
წამოვიჩოქეთ ფრთხილად,
ვესროლეთ, გადაყირავდა,—
ცუდი დაუდგა დილა.

როდესაც დათვი სოფელში
ჩამოვატარეთ ურმით,
შალვას, გოგის და ნოდარის
იმაზე დასწყდათ გული,

რომ პატარები არიან,
არ აქვთ ნამღვილი თოფი...
ურემს მოსდევდნენ, სახეზე
ჩამოდიოდათ ოფლი.

ოტიამ უთხრათ: — ხომ ხედავთ,
რომ მივალწიეთ წადილს,
ყანა სოფლისთვის დავთესეთ,
რად შევაკმევდით ნადირს!

კომკავშირი სამოქალაქო ომის წლებში

იმ დროს, როდესაც მიმდინარეობდა კომკავშირის პირველი ყრილობა, როდესაც საფუძველი ჩაუყარა კომკავშირის არსებობას, საბჭოთა რუსეთი მძიმე დღეებს განიცდიდა. ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიის სამი მეოთხედი უცხოეთის ინტერვენტებისა და თეთრგვარდიელების ხელში იყო. ბურჟუაზიის ნაძირალები, უცხოეთის დაზვერვათა დახმარებით, შეთქმულებებსა და დივერსიებს აწყობდნენ. დაიწყო უცხოეთის სამხედრო ინტერვენცია და საბოქალაქო ომის პერიოდი.

სამოქალაქო ომის ქარტეზილში შობილმა კომკავშირმა მთელი თავისი ენერჯია, ძალები დაუმორჩილა ერთ ამოცანას—დახმარებოდა ბოლშევიკურ პარტიას, საბჭოთა სამშობლოს ოქტომბრის მონაპოვართა დასაცავად.

ბოლშევიკური პარტიისა და საბჭოთა მთავრობის მოწოდებით კომკავშირმა ათი-ათასობით თავისი წევრი გაგზავნა სამოქალაქო ომის ფრონტებზე.

1919 წლის გაზაფხულზე (მაისში) კომკავშირის ცენტრალურმა კომიტეტმა კომკავშირელთა პირველი სრულიად რუსეთის მობილიზაცია გამოაცხადა აღმოსავლეთის ფრონტზე კოლჩაკის წინააღმდეგ. მობილიზაციამ უდიდესი გამოხმაურება ჰპოვა კომკავშირელებში. კოლჩაკის წინააღმდეგ საბრძოლველად 3.000-ზე მეტი კომკავშირელი წავიდა.

საბჭოთა ქვეყნისათვის დაძაბულ ვითარებაში, როდესაც დედაქალაქს გუბერალი დენიკინი ემუქრებოდა, მოსკოვში 1919 წლის ოქტომბერში შეიკრიბა კომკავშირის მეორე ყრილობა, რომელმაც მიიღო დადგენილება კომკავშირელთა მეორე სრულიად რუსეთის მობილიზაციის ჩატარების შესახებ დენიკინის წინააღმდეგ.

კომკავშირელები უდიდესი ადფრთოვანებით შეხვდნენ ყრილობის გადაწყვეტილებას მობილიზაციის შესახებ. ფრონტზე წაყვლის სურვილი ახალგაზრდობაში იმდენად დიდი იყო, რომ ხშირად კენჭისყრასაც კი მიმართავდნენ. მრავალი იყო ისეთი შემთხვევა, როდესაც რაიონული ორგანიზაციები მთლიანად მიდიოდნენ ფრონტზე. იმ დროისათვის მრავალი კომკავშირული ორგანიზაციისათვის დამახასიათებელი იყო მჭევრმეტყველუ-

რი წარწერა კომიტეტის კარებზე: „რაიკომი დაკეტილია, ყველა ფრონტზეა წასული“.

სამხრეთის ფრონტზე შექმნილ მძიმე მდგომარეობასთან დაკავშირებით II ყრილობამ ვადაძვე დააძაფრა თავისი მუშაობა. დენიკინის წინააღმდეგ კომკავშირელთა სრულიად რუსეთის მობილიზაციამ წითელ არმიას 10 ათასი კაცი შეჰმატა.

1920 წლის გაზაფხულზე უცხოეთის იმპერიალისტებმა ახალი ლაშქრობა მოაწყვეს საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ. „ყველანი პოლონეთის ფრონტზე!“—ამ ლოზუნგით ჩატარდა კომკავშირის მესამე სრულიად რუსეთის მობილიზაცია, რომელიც 1920 წლის მაისში გამოცხადდა. კომკავშირმა დასავლეთის ფრონტს სამი ათასზე მეტი კაცი მისცა.

ფრონტზე წავიდა ბელორუსიის თითქმის ყველა კომკავშირელი, უკრაინის კომკავშირელების უმრავლესობა, ფრონტისპირა რაიონების მრავალი კომკავშირული ორგანიზაცია კვლავ მთელი შემადგენლობით უერთდებოდა წითელი არმიის რიგებს.

სამოქალაქო ომის წლებში, არასრული ცნობებით, კომკავშირის მიერ ჩატარებულმა სრულიად რუსეთის სამმა მობილიზაციამ ფრონტს 25 ათასზე მეტი კომკავშირელი მისცა. სამოქალაქო ომმა უმავალითო სახალხო გმირობა და თავდადება გვიჩვენა. კომუნისტები და კომკავშირელები თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი გმირული საბჭოთა ხალხის პირველ რიგებში იყვნენ.

კომკავშირი ეხმარებოდა ფრონტს არა მარტო მობილიზაციებით, არამედ, აგრეთვე, ზურგის საბრძოლო ორგანიზებით, ზურგში დარჩენილი კომკავშირელები დაუღალავად ზრუნავდნენ წითელი არმიის რიგებშია შეყვებაზე, თავდადებით შრომობდნენ ფაბრიკა-ქარხნებში, მინდვრებზე, რათა ნგრევის უძნელეს პირობებში უზრუნველყოთ ფრონტი შეიარაღებით, ვაზნებით, სურსათით. კომკავშირი აქტიურად მონაწილეობდა საყოველთაო სამხედრო სავალდებულო სწავლებაში, დახმარებას უწევდა ავადმყოფ და დაჭრილ წითელარმიელებს; წითელარმიელთა ოჯახებისადმი დახმარება, წითელი არმიის მეთაურთა სახდო შემადგენლობისა და

პოლიტიკური აპარატის შექმნაში მონაწილეობა, მოწყობების დების მომზადება და მთელი რიგი სხვა საპასუხისმგებლო ამოცანების შესრულება დაეკისრა კომკავშირს.

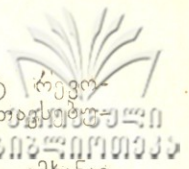
სამოქალაქო ომის მრისხანე წლებში კომკავშირის რიგებიდან ათასობითა და ათათასობით გამირები წარმოიშვნენ. ათასობით და ათათასობით სხვა.

კომკავშირელთა საბრძოლო ტრადიციები სამოქალაქო ომის წლებში ნათლად ასახა ჩვენი დროის გამოჩენილმა მწერალმა, სამოქალაქო ომის გამირმა ნიკოლოზ ოსტროვსკიმ რომანში „როგორ იწრთობოდა ფოლადი“ ამ რომანის გამირის პავკა კორჩაგინის—სამშობლოს მგზნებარე პატრიოტის სახით. კომკავშირის საგმირო საქმეები სამოქალაქო ომის წლებში საყოფამოდ აღბეჭდილია საბჭოთა ხალხის მეხსიერებაში, ჩვენი ქვეყნის გამირულ მატთანში.

სამოქალაქო ომის წლებში კომკავშირმა ისეთი გამირები მოგვცა, როგორცაა: ვასილი ალექსევი, ალექსანდრე დევი, ალექსი კოსინენკო, იდა კრასნოშჩიკინა, აფანასიევი, ნიკოლოზ რუდნევი, ნატაშა გორეშნინა და მოსკოვის კომკავშირის ერთერთი ორგანიზატორი ჯაბუკი — კომკავშირელი აფანასიევი 17 წლისა იყო აღმოსავლეთის ფრონტზე, კოლჩაკის წინააღმდეგ საბრძოლველად რომ წავიდა. აფანასიევი მეტყვიამტრქვევეთა ათეულის მეთაურად დანიშნეს, იგი უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე იბრძოდა და გამირულად დაეცა ბრძოლის ველზე.

კ.ე. ვოროშილოვის X არმიის მებრძოლებს ძლიერ უყვარდათ 23 წლის მეთაური კომკავშირელი ნიკოლოზ რუდნევი. ამხანაგ ვოროშილოვთან და მის არმიასთან ერთად ვანვლო მან სახელოვანი საბრძოლო გზა ლუგანსკიდან (ვოროშილოვგარადი) ცარიცინამდე. ამხანაგ სტალინისა და ვოროშილოვის ხელმძღვანელობით იგი გამირულად იბრძოდა წითელი ცარიცინისათვის. 1918 წლის ოქტომბერში ცარიცინში მძიმე მდგომარეობა შეიქმნა, თეთრგვარდიელ გენერალ კრასნოვის დიდმა ჯგუფმა გაარღვია ფრონტის ხაზი სადგურ ბეკეტოვკასთან. საჭირო იყო მდგომარეობის სწრაფი გამოსწორება. ამხანაგმა სტალინმა ამ უბანზე ნიკოლოზ რუდნევი გაგზავნა. რუდნევიმა პირადი მაგალითით მებრძოლები გაიყოლია, ამავე დროს ჩვენი მამველი ძალებიც გაჩნდნენ და მტერი უკუგდებულ იქნა. გააფთრებულ ბრძოლაში ნიკოლოზ რუდნევი სასიკვდილოდ დაიჭრა. იგი მოათავსეს საველე ჰოსპიტალში და ექიმები ყოველ ღონეს მიმართავდნენ მის გადასარჩენად, მაგრამ ამოდ, რუდნევი გარდაიცვალა. რამდენიმე დღის შემდეგ დარი-

ცინის ფრონტის ვახეთში „სოლდატ რევოლუცი“ შემდეგი ცნობა იქნა მოთავსებული:

„ღრმა მწუხარებით აღვნიშნავ ამხანაგ რუდნევის სიკვდილს კონტრრევოლუციის წინააღმდეგ მეომრის სასახელო პოსტზე. სამარადისო ხსოვნა კომუნისმისათვის თავდადებულ მებრძოლს! დაუნდობელი შურიძიება მეფის გენერლებსა და მათ მაჩანჩალებს — იასაულებს.“

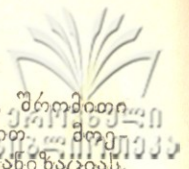
რესპუბლიკის სამხედრო-რევოლუციური საბჭოს წევრი, სახალხო კომისარი ი. სტალინი“.

ბრძოლა წითელი ცარიცინისათვის, ნიკოლოზ რუდნევის გამირობა და მამაცობა საღკეთესოდ აქვს ასახული გამოჩენილ საბჭოთა მწერალს ალექსი ტოლსტოის თავის რომანში „პური“.

საგმირო საქმით ისახელა თავი პეტროვგარადის კომკავშირელმა არხანგელსკიმ. როდესაც გენერალ იუდენიჩის ურდოები ქალაქს მოუახლოვდნენ, არხანგელსკი ნებაყოფლობით ჩადგა წითელი არმიის რიგებში. მტრის ჯარების წინსვლის შესაჩერებლად აუცილებელი იყო ერთერთი ხიდის აფეთქება. ამ ამოცანის შესრულება არხანგელსკიმ ითავა, იგი მტრისათვის შეუშინველად მივიდა ხიდთან და ხიდის ქვეშ პიროქსილისის (ფეთქებადი ნივთიერება) დენთი მოათავსა. აი, ხიდზე მტრის ჯარი გამოჩნდა, მამაცი კომკავშირელი ასაფეთქებლად მზადებას ამთავრებდა და უცებ დაინახა, რომ დენთის ზონარი მოკლეა, ხიდის აფეთქება უშიშარი მანძილიდან შეუძლებელი იყო. მაგრამ იგი არ შედრკა. როდესაც ხიდზე მტრის ჯარი გამოჩნდა, ხიდმა უცებ იფეთქა და არხანგელსკიც გამირულად დაიღუპა.

ნატაშა გორეშნინა პეტროვგარადის ერთერთი პირველი კომკავშირელი იყო. იუდენიჩის ურდოების შიმოკევისას ნატაშა ფრონტზე წავიდა და მშვერადი ვახდა. ერთერთ ბრძოლაში იგი ტყვედ ჩაიგდეს თეთრგვარდიელებმა. დიდხანს აწამებდნენ ჯალათები ნატაშას. „რევოლუციის ქალაქის ნახვას ვერ მოესწრებით!“ — მხოლოდ ეს უთხრა ნატაშამ ჯალათებს. თეთრგვარდიელებმა მას ჩამოხრჩობა მიუსაჯეს. ნატაშას კისერზე ეკიდა პატარა ჩანთაში ჩაკრებული კომკავშირის ბილეთი. იგი ხმაამოუღებლივ და მამაცურად, მკერდზე კომკავშირული ბილეთით მიდიოდა სახარობელაზე.

კომკავშირელები აქტიურად იბრძოდნენ მტრის ზურგში — პარტიზანულ რაზმებში, იატაკქვეშეთში.

აი, ერთერთი საგულისხმო ფაქტი:

1920 წლის იანვარში, წითელი არმიის მიერ ოდესის დატოვების შემდეგ, აეთრგვარდიელებს 17 ახალგაზრდა იატაკქვეშელი ჩაუვარდა. გამხეცებულ თეთრგვარდიელთა ყველა შეკითხვაზე ახალგაზრდა გმირებმა დუმით უპასუხეს. სასამართლომ ცხრა ახალგაზრდას — იდა კრასნოშჩიკინას, დორა ლიუბარსკაიას, იაშა როიფმანს, ლევ სპიციკას, ბორის მიხაილოვიჩს, დუნიხოვსკის, ვასილ პეტრენკოს, მიშა პილცმანსა და პოლია ბარკს — სასიკვდილო განაჩენი გამოუტანა, ხოლო დანარჩენებს კატორღა მიუსაჯა.

9 ახალგაზრდის სიკვდილით დასჯის მეორე დღეს არალეგალურ გაზეთში „ოდესკი კომუნისტი“ დასჯილთა მიერ სიკვდილის წინ დაწერილი წერილები გამოქვეყნდა.

კომკავშირმა უდიდესი როლი შეასრულა სამოქალაქო ომში, იგი თავისი მამაცობითა და გმირობით დაეხმარა ბოლშევიკურ პარტიას ძლევამოსილად დაემთავრებინა ომი.

იმ პერიოდში პარტია და მთავრობა სამხედრო კომუნისტების პოლიტიკას ატარებდნენ. ბრძოლა პუტრისათვის, სათბობისათვის, ტრანსპორტისათვის, სოფლისათვის დახმარება — აი. მოკლედ, ძლიერ მოკლედ იმ ამოცანების ნუსხა, რომელთა გადაჭრა კომკავშირის ერთერთ ფრიად მნიშვნელოვან ამოცანად გადაიქცა. სათბობის ნაკლებობისა და ტრანსპორტის სიციფროვის აღსაკვეთად კომკავშირი თართოდ იყენებდა ცნობილ „დიად თაოსნობას“, ნებაყოფლობით თავდადებულ

შრომას. შაბათობანი, კვირაობანი, შრომითი რაზმეულები უდიდესი ალტყინებით მოედინებოდნენ ყველა კომკავშირულ ორგანიზაციას.

რიგ გუბერნიებში კომკავშირულ ბილეთებში, საწვერო ანარიცხების აკრეფის აღნიშვნასთან ერთად შემოდებულ იქნა სპეციალური აღნიშვნა შაბათობებში, კვირაობებში მონაწილეობის შესახებ.

მრავალი სიძნელის გადატანა მოუხდა კომკავშირის სამოქალაქო ომის წლებში. იმ დროისათვის კომკავშირი ნორჩ პროლეტართა ქეშმარიტად მასობრივ ორგანიზაციად გადაიქცა. მიუხედავად იმისა, რომ კომკავშირში შესვლა იმ დროს ფრონტზე წასვლას ნიშნავდა, რადგან „კომკავშირულ ბილიეთთან ერთად ჩვენ იარაღსა და ორას ვაზნას ვღებულობდით“ (ნ. ოსტროვსკი). იგი არაჩვეულებრივი სისწრაფით იზრდებოდა. აუ 1918 წლის ოქტომბრისათვის კომკავშირში 22.100 წევრი ირიცხებოდა, 1920 წლის ოქტომბრისათვის, ე. ი. ორი წლის შემდეგ, კომკავშირი თითქმის 400 ათას წევრს აერთიანებდა.

სამოქალაქო ომის ფრონტებზე საბრძოლო დამსახურებისათვის, წითელი არმიის 10 წლის თავთან დაკავშირებით, 1928 წელს საბჭოთა მთავრობამ ლენინურ-სტალინური კომკავშირი ბრძოლის წითელი დროშის ორდენით დააჯილდოვა.

ეს ჯილდო კომკავშირს გადაეცა ს. ა. ალკ VIII ყრილობაზე, 1928 წლის მაისში.

ნიკოლოზ ჯაში

ზაზა მესხი

მურმან ლუბანიძე

ნახატები ალ. გიგოლაშვილისა

მოთხრობა*

თავი: მესამე

ს ი ც ო ც ხ ლ ე

მთები, მთები! უკან დარჩნენ თეთრი და მაინც იისფერი მთები. მეორე დღეს შავი ზღვაც თვალს მიეფარა და ვრცელი, თოვლიანი სტეპები გალივლივდნენ თვალწინ.

აგერ მესამედ ბინდდება; ახლა უკვე გორაკები აედევნენ ლიანდაგს. დროდადრო ოაზისებივით ჩაიჭროლებენ პატარა, ტყიანი ბორცვები, და გრძელი, წიწვოვანი ქარსაცავეები მოსდევენ მატარებელს.

ახლად იგრძნო ზაზამ, რომ მიწა მიწისაგან განსხვავდება. დაენატრა თამარის კლდე, თვალწინ დაუდგნენ ქოლოსუკნის სათიბეები, მერე ვლოლის მთები აილანდნენ თეთრად და თანდათან გაიისფერდნენ.

მატარებელი კურსკში შეჩერდა. კობტა ქალაქი ჩანს კურსკი. სადგურზე რომ ხალხი ირევა, მთელ ზვარეთის თემში არ იქნება, ალბათ, ამდენი. ზაზასთან ერთად კუბეში გაჭალარავებული მასწავლებელი ქალი მარია ივანოვნა და ორიც სტალინგრადელი ოფიცერია.

ლეიტენანტი ბაქანზე ჩავიდა, საკმელი ამოიტანა, ფანჯრის რაფაზე პატარა, ლურჯი სუფრა გაშალა და მარია ივანოვნას რაღაც წასჩურჩულა. მასწავლებელმა სათვალეები გაისწორა და ზაზას გახედა. მერე მრავალმნიშვნელოვნად გადააქნია თავი.

რა მოსდის, ნეტა, ამ ბიჭს! — გაიფიქრა მან, — საში დღეა თითქმის არაფერი უჭამია. რუსული გვარიანად იცის, ცოტას ლაპარაკობს, ბევრს ფიქრობს.

— ზაზა დაგვეწვიე, შესანიშნავი ძეხვია! — თქვა ლეიტენანტმა, ხელი მოხვია და თითქმის ძალით მოისვა გვერდით.

ზაზამ აღარ იუარა, სურჯინიდან დეიდა ქეთევანის ამოყვანილი ყველი ამოიღო, რაჭული ლორი ნუნუს ნახუქარი ჯაყვით დათალა და სამძო სუფრას მიუმატა.

მატარებელი ისევ თოვლიან მინდვრებზე და ბორცვებს შორის მიჰქროდა.

შელამებულს მარია ივანოვნამ თქვა:

— აბა, ჭაბუკო, გეყოფა ამდენი ფიქრი, დაიძინე, დილით მოსკოვში გაგელვიძება! ზაზას კი დილის ნაცვლად შუალამისას გაგლვიძა. ჰო, კიდევ კარგი რომ გაეღვიძა!..

*) დახასრული. იხილეთ ჟურნალ „პიონერის“ №№ 6, 7 და 8.

ბნელოდა, მოსკოვი არსად ჩანდა, მატარებელი არყიანში მიჰქროდა.

საწოლზე წამოჯდა, ჭირისოფლი მოიწმინდა, ერთხანს ასე იჯდა, მერე დაწვა და თვალები დახუჭა. დახუჭა და მინც სიზმრად ნახული აელანდა თვალწინ.

დიდ ტევრში იდგა ნუნუ გულხელდაკრეფილი. ზაზა თავს წაადგა. ნუნუმ ვერ იცნო, — შეშინებული თვალები შიამტერა. მერე ტევრი კლდოვანი ზღვისპირით შეიცვალა; ნუნუ კლდის ქიმში იდგა და ზღვას დასცქეროდა. ერთხელ კიდევ მოჰხედა ზაზას, როგორც ვისმე უცხოს... ზაზას დაძახება უნდოდა, ვერ მიცანიო, ვოგო? მე ვარო, ზაზა! არ გაბედოო, ნუნუკა, არ გაბედო!..

მაგრამ ნისლმა ჩამოიარა და... ზაზას გაეღვიძა.

ვაგონი ირწყევა. თენდება. მგზავრები იღვიძებენ, პირსახოცები მხარზე გადაუფენიათ, პირის დასაბანათ მიდიან. მეზობელ კუბეში ცალფეხა მეზღვეური ბაიანს სწელავს და ბოხი, ვაჟკაცური ხმით მღერის:

„მოსკოვო, ჩემო მოსკოვო,
ჩემო შშობელო დედაე!..“

სადგურზე ყველაფერი ერთმანეთში აირია. მარია ივანოვნა და ოფიცრებიც ხალხში ჩაეკარგნენ ზაზას. მარმარილოს დიდ სვეტთან გაჩერდა ბიჭი; ყველა თავისი გზით მიეშურება, გარბიან — ერთნი ერთ მხარეს, მეორენი — სხვა მხრივ.

აგერ, ხალხის უზარმაზარი ნიაღვარი სინათლისაჲნ მიედინება. ზაზამ თავისი ჭრელი ხურჯინი მხარზე გადაიკიდა, მშვიდი, გამოცდილი კაცის სახე მიიღო და იმ ნიაღვარს გაჰყვა. გაჰყვა და ნიაღვარმაც გაიყოლა. მერე ის ნიაღვარი მოედანზე გაიშალა, და ზაზამ მოსკოვი დაინახა.

ვის ჰკითხოს ახლა გზა-კვალი, ან საით წავიდეს ასე თვალდახუჭულივით! ხურჯინი ხისძირას ჩამოდგა. თავითონაც ხეს აეყუდა და გულის ჯიბიდან ტანიას მისამართი ამოიღო.

თოვს, თოვს, დათოვლილი მანქანები ჩირღებიან, მგზავრები სხდებიან შიგ, და ისევ მისრიალებენ.

უცებ ზაზას მახლობლად კოხტა, მსუბუქი მანქანა გაჩერდა. მემანქანემ ჭრელ ხურჯინს დაადგა თვალი, მანქანის კარს აღებს და იღიმება:

— ჩაჯექ, ბიჭუნო, ჩაჯექ!

მერე მისამართი გამოართვა, გზადაგზა წაიკითხა და უკანმოუხედავად შეეხმინა:

— ოჰოო, პროფესორ სმისლოვთან ხარ სტუმრად, ბიჭუნო?!

ზაზას არც ვაუგონია, ხურჯინი ლაჯებში

ამოიღო და დაფეთებული თვალები მანქანის სარკმელში გაუფრინდა.

მანქანამ დიდ მოედანზე ისევ პირდაპირ გასრიალდა.

— აი, ესეც კრემლი! — გაიბადრა მემანქანე, — შეხედე, ბიჭუნო შეხედე!.. პირველად ხარ, რა თქმა უნდა, მოსკოვში!

ზაზამ მარჯვენა სარკმელისაკენ გადაინაცვლა საჩქაროდ. უჰ, რა ლამაზია, რა მალაღლი, ქონგურიდან უზარმაზარი ვარსკვლავი იყურება მუქიანი თვალებით. თოვს, თოვს, ყველაფერს ათოვს, იმ ვარსკვლავთან კი თოვლი ფეხს ვერ იკიდებს და, ბრწყინავს იგი თავისივე მზეში...

იქ სტალინია! იქნებ ასლა, აგერ, იმ ფანჯრიდან დასცქერის ქალაქს... ეხ, ნეტავ აჩვენა ზაზას ბელადი! თუმცაღა რას იზამს ახლა ზაზა, რომ შობარუნოს მემანქანემ, ალყაფთან გააჩეროს მანქანა და კრემლის კაცებმა ზაზა ბელადს წარუდგინოს?!

დაიბნევა მთის ჭაბუკი, უთუოდ დაიბნევა!

არა, რატომ?! იქნებ არც დაიბნეს! დარბაზში რომ შეიყვანენ, ათიოდე ნაბიჯს გადადგამს, შორიდან იტყვის გამარჯვებას, მერე ახლოს მივა, მარჯვენა მხარზე ემთხვევა ძველქართულად, — აი, ისე, წიგნებში რომ სწერია, მერე ჩამოდგება და იტყვის:

— მე ზაზა ვარ, მესხი. შენით ვსუნთქავ და ვცოცხლობ — მიმსახურე მამაჩემის მაგივრად!

ბელადი გაიღიმებს და მხარზე ხელს დაჰკრავს. უსათუოდ გაიღიმებს!

ესაუბრება ქვეყნისას, ოჯახისას, სწავლისას... მერე ჰკითხავს: ხომ არაფერი უჭირს ზაზას.

არა, არაფერიც არ უჭირს ზაზას! ეს ისე, სხვათაშორის გაიფიქრა ზაზამ... მესხის ბიჭი სამსახურისა და ერთგულების ბაღლად ჯილდოს არ თხოულობს, ხოლო რაც შეეხება გაჭირვებას, ეს ჯერ, იქნებ პროფესორმა უშველოს...

თოვს, თოვს, ყველაფერს ათოვს... მიჰქრებიან ქუჩები თოვლში.

პროფესორ სმისლოვის ოჯახში დილიდანვე შეკრებილიყვნენ ახალგაზრდები. ოთახებში ჯგუფ-ჯგუფად დაფანტულიყვნენ და მხიარულობდნენ. ერთნი როილს მისხდომოდნენ. მეორენი ჭადრაკთან ჩაფიქრებულებიყვნენ. სხვანი კუთხეებში მიმდგარიყვნენ და, სხვისთვის რომ ხელი არ შეეშალათ, ჩურჩულებდნენ.

ტანიას ხავერდის ცისფერი კაბა ეცვა და, როგორც მასპინძელს შეფერის, ჯერ ერთ ჯგუფთან დააციმციმებდა თავისი კაბისფერ თვალებს, მერე მეორეში გაიკამათებდა,

ახლა მესამეში გაიკისკისებდა და ბოლოს კვლავ პირველს მოინახულებდა.

ერთ კუთხეში მიყვანიერებისათვის იკლავდნენ თავს, მეორეში ხელოვნებას შეჭფოფინებდნენ, ხოლო მესამეში თოფ-ზარბაზნის მზეს ლოცვილობდნენ.

— ტანია, ტანია! — გამოძახეს მესამე ოთახიდან, — გთხოვთ, ტანია, გთხოვთ! — ეს ვაჟბატონი ბრძანებს, — კაპასობდა მალალი, ხმელხმელი, სათვალეებიანი ჭაბუკი, — დიას. იმას ვამბობდი, ტანია, ეს ვაჟბატონი ბრძანებს, რომ ქვეყნიერებაზე...

დერეფანში ელექტროზარი აწყარუნდა... — მიხედეთ, მე არ მცალია! — წარმოსთქვა ტანიამ და სამი ზოლებიანი კოსტუმი კარებს მიეფარა.

ტანია მესამე ოთახისაკენ გაემართა. შუა ოთახებში ფოგონების ჯგუფს ვაულობა გავლით. აქ საუბარი იყო იმაზე, თუ რომელმა ერმა რა მისცა კაცობრიობას, ვინ მეტი და ვინ ნაკლები. ვილაც, ქართველ ხალხს ახსენებდა:

ტანიას ლიხვისსპირმა გაუელვა თვალწინ, მერე დღევანდელი საღამო გაახსენდა და გოგონებს მიუახლოვდა.

— ქართველები, — თქვა ტანიამ, — მე ძლიერ შემოყვარდა, ძალზე ნიჭიერი ხალხია, აი, ამ საღამოს თქვენ ნახეთ...

— ტანია, ტანია! — არ ეშვებოდნენ მესამე ოთახიდან. ჯერ მკვირცხლი, პირყვითელი ბიჭუნა გამოვარდა, მერე სხვებიც დამოიშალნენ გუნდად...

— მე ვლაპარაკობ, მგონი! — უთხრა მათ ტანიამ და წარბი შეიკრა. — მას საშინლად სძულდა, როცა სიტყვას აწყვეტინებდნენ. — ქართველები ძალზედ ნიჭიერი ხალხია. — განაგრძო ტანიამ და პირი გოგონებისკენ მიიღო. — ამ საღამოს თქვენი თვალით ნახეთ ჩემი ქართველი მეგობრის საქმოდ ლიდ ტილოს და დარწმუნდებით ჩემი ნათქვამის სისწორეში. არსებობს აზრი, რომ ამ ნამუშევარს პირველი პრემია მიეკუთვნება.

ტანიას ძლიერ უყვარდა ტერმინი „არსებობს აზრი“ და მას მეტი დამაჯერებლობისათვის ხმარობდა.

— ჰო, მართლა, დავიშალოთ! — თქვა სათვალეებიანმა ჭაბუკმა, — თორემ საღამოს ექვს საათზე პიონერთა სასახლეში ვართ წასასვლელი. დღეს ზომ სამხატვრო გამოფენის გახსნა!

— მოითმინეთ, მოითმინეთ, ნუ აჩქარდებით, ჯერ აღრიცხე მე სტუმარს მივხედავ და გეახლოებით ამ წუთში...

დერეფანში ტანიას ისინი შემოეფეთნენ, ისიც ხუთიოდე წუთის წინ სტუმრის „მიხედვა“ დაავალა.

— არ მოდის! — შესძახეს ერთხმად.
— ვინ არ მოდის!

— სტუმარია, უცხოა ვილაც, უცნაური ბიჭი ჩანს. — ბევრი ხალხიაო, არ შემოვალ ტანიას სთხოვეთო.

ტანიამ ჭაბუკები უბასუხოდ დატოვა და საპარადო შემოსავლეში რომ ფავილა, ყველა ოთახებში გაიგონეს ორი სიტყვა:

— ზაზა!

— ტანია!

ორიოდე წუთის შემდეგ, სასტუმრო ოთახში, წამწამებზე ფიფქდაყრილი და ოდნავ დაბნეული მთის ჭაბუკი უხერხულად ართმევდა ხელს ახალგაზრდებს. ტანია ხან ზაზას შესცქეროდა, ხან ამხანაგებს.

— იცნობდეთ, იცნობდით! ჩემი ქართველი მეგობარი — ზაზა მესხი!

ახალგაზრდები ნელ-ნელა გაიკრიფნენ. ბოლოს ტანია და ზაზა მარტო დარჩნენ, ერთმანეთი მოიკითხეს, დაიხსენეს ლიხვის ვერხვები, მარმარილოს სვეტებში ჩამდგარი

ბაბინის ბაბ.

პატარა სახლი, მაშინდელი სიხარული და
ერუანტელი, მერე ტანიაჲ ჰკითხა:

— როგორ მოგწონს მოსკოვი?!

— კარგია! — მიუგო ზაზამ.

— ჰო, მართლა, ნუნუ როგორღა არის?!

— კარგად! — თქვა ზაზამ და დამუნჯდა.

შესცივდა ალბათ, ვერ არის კარგად, ნამ-
გზავრია, დაღლილი იქნება. — გაიფიქრა
ტანიაჲ.

— ზაზა, პიონერთა სასახლეში წასვლამდე
დროა კიდევ, დაწეკი და მოისვენე! ცუდად
ხარ, გეტყობა!

— ტანია, შორს არის სასახლე? ერთი ნა-
მუშევრის დამატება მინდოდა, თუ მოხერ-
ხდება!

— რატომ არა, რატომ! მე მგონი მოხერ-
ხდეს... მაშ, გავეშხალოთ! — თქვა ტანიაჲ
და მეორე ოთახში გავიდა ჩასაცმელად.

დერეფანში ზარმა დაიწკრიალა. ოთახში
მალაღი, სანდომიანი სახის, ჭადარა კაცი შე-
მოვიდა.

ეს ალბათ მამა ტანიასი — პროფესორი
სმისლოვი, — გაიფიქრა ზაზამ და წამოდგა.

პროფესორი, ეტყობოდა, კარგ ხასიათზე
იყო; დიდი ნაბიჯებით მოაბიჯებდა და ღი-
ლინებდა; ოთახში უცხო ჭაბუკი რომ შენიშ-
ნა, ღილინი შესწყვიტა, შედგა და აათვალიე-
რა.

ზაზა აიწურა, მისალმება დააპირა, მაგრამ
პროფესორის გაოცება ღიმილით შეეცვალა
და ხელები გამალა:

— თქვენ ტანიას ქართველი მეგობარი
ხართ?!, ო, გამარჯვებათ, მეგობარო, გამარჯ-
ვებათ. ხომ კარგად იმგზავრეთ?! რა ამბავია
საქართველოში?!

ზაზას პირველად გაუკვირდა, მერე მიხვ-
და, რომ სურათით იცნო პროფესორმა.
დარცხვენით უპასუხა, რომ კარგად იმგზავ-
რა და საქართველოშიც კარგი ამბებია..

მიხარია, მიხარია, რომ ჩემს ოჯახში გხე-
დავთ! ჰო, მართლა ტანია სადღაა? განა
სტუმრის ასე მიტოვება შეიძლება?!

მეორე ოთახიდან ტანია გამოვიდა, კაბა
გამოეცვალა, მამა შუბლზე ეამბორა, მეგო-
ბრებს შუაში ჩაუღდა, ხელი გადახვია და
მოიბოდიშა:

— აბა, მეგობრებო, იმედი მაქვს ერთსაათს
მაჩუქებთ, საჩქარო დავალება მაქვს, გაერ-
თეთ, არ მოიწყინოთ, შემდეგ კი თქვენი ხმა-
ლი და ჩემი კისერი!

— მამი, ჩვენ სასახლეში მივიდივართ, ზა-
ზას სურს მოასწროს ერთი ნამუშევრის და-
მატებაც. ჰო, მართლა, მამა, ხომ წამოხვალ
გამოფენის გახსნაზე?!, განა არ ნახავ ზაზას
ნამუშევრებს?!

— ვეცდები, ვეცდები, ვეცდები! — გაიღი-

მა პროფესორმა, მერე ჩაფიქრდა და დაუ-
მატა:

— უსათუოდ, კარგებო, უსათუოდ! აბა,
თბილად ჩაიცვით, თოვს გარეთ, წარგაცივ-
დეთ!

იმ საღამოს ზვარეთის თემშიც თოვდა გა-
ნუწყვეტილად. სარკმლებს მიაბჯინა და ალაგ
ცხენოსნის სიმალღეზეც დასთოვა. შეღამდა.
თოვდა და თოვდა. ყორეზე შექარა გადმო-
ბობღდა, ბებერ ღოღნამოზე მარჯლის ტოტი
გამოედო, კისერში ჩაყრილი თოვლი უსია-
მოდ ამოიბერტყა და საჩქაროდ თქვა:

— აბა, გავიქცეთ!

დაუშვილმა უკვე იცოდა, რომ უნდა გაქ-
ცეულიყვენენ, მაგრამ ასეთ თოვლში არც ისე
ადვილი იყო გაქცევა, ოციოდე ნაბიჯზე გას-
ტოპეს, მარაგზიდან მარჯვნივ გადაუხვიეს
და გორაკზე დიდ მუხებს მოეფარნენ.

სული რომ მოითქვეს, შექარამ ნაწყვეტ-
ნაწყვეტ თქვა — გოგიაც ეხმარებოდა:

— ცუდათაა, ძლიერ ცუდათ, კინაღამ ვი-
ტირეთ... ჰო, შალვა-დამრიგებელი და დი-
რექტორიც იქ დავვიხდნენ; სანახავად იყ-
ვენენ მისულნი, წამოსვლა რომ ვთქვით, ისი-
ნიც წამოდგნენ, ჩვენ წინ გამოვასწართ და
პირდაპირ გადმოვჭერიოთ ეზო, თორემ ჭიშ-
კართნ შეგეფთებოდნენ უსათუოდ...

გაჩუმდნენ. ფიქრმა და ღუმილმა ჩამოი-
რა. თოვდა განუწყვეტილად...

— დეიდა ელისაბედმა თქვა...

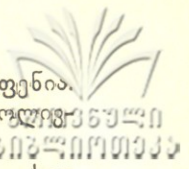
— ვიცი, ვიცი, ყველაფერი ვიცი! — ვე-
ლარ მოითმინა დაუშვილმა, ყელში მოებჯი-
ნა რაღაც, და პირველად თავის სიცოცხლეში
დამნაშავედ, საძაგლად და თანაც უბედურად
იგრძნო თავი.

ქვემოდ ზვარელების სველმა ჭიშკარმა
გაიჭრიალა და თოვლიან შარაში მკრთალად
გამოანათა დეიდა ელისაბედის ფარანმა. მე-
რე ისევე მიიხურა ჭიშკარი, და ჩაფიქრებუ-
ლი შალვა-დამრიგებელი წინ წაუძღვა დი-
რექტორს.

ბიჭები სდუმდნენ. შექარას და გოგის სახლ-
ში წასვლა ეშურებოდათ, ნოდარს კი არსად
ეჩქარებოდა.

გზაკვალი აებნა დაუშვილს, გზაკვალი.
ლამის მთელი მეთოხვდი გაუცდა. გალურ-
ჯდა ამდენი ფიქრით. ზაზას წასვლა რომ გა-
იგო მოსკოვში, დრო იხელთა, ზვარეთს ვაღ-
მოვიდა, შალვა-დამრიგებელი ინახულა მა-
ლულად, მოიბოდიშა, შეწყალება და დახმა-
რება სთხოვა, მერე შექარა და გოგია დაიყა-
ბულა და, აი, ამ საღამოს ნუნუსთან შეკვავ-
ნა ამბის გასაგებად.

შესვლის წინ მოილაპარაკეს: მდგომარეო-
ბა უნდა მოესინჯათ და ნოდარისთვისაც ეს-

მთხუნუსთან ბოდიშის მოსახდელად. ბიჭები კი არ ჩანდნენ, მამინ დაუშვლილი ფეხაჯრეფით შევიდა ეზოში, მერე აივანზე შეიპარა და ფანჯრიდან ჩაიხედა.

ნეტამც არ დაენახა მკვდრისფერი სახე ნუხსი. ფეხზე რომ აიმაღლენ, ელსაბედმა თქვა: დამოუბაო ნოდარმა, დამოუბაო...

თოვს, თოვს. სძინავს სოფელს და თოვს დუმლიში. მუხის გაფარჩხულ შტოებში გამოპარული ფთილები კისერში აცვივით ბიჭებს და თოვს.

შაქარა აბუზღუნდა:
— ფეხსაცმელი დამისველდა, ნეტა რა მრჯიდა, რად ავიტყე თავი!

წავიდეთო სახლებში, — თქვა გოგამაც.
შაქარამ და გოგამ უკანმოუხედავად გააღაჯეს ზვარელების უბნისკენ, დაუშვლილი ერთხანს ისევ მუხისქვეშ იდგა გალენჩებულო, მერე აღმართს შეუდგა, — თვითონაც არ იცოდა საით! მიდიოდა თავჩაქინდრული, მძიმედ, წელგათრეულივით და აღარაფრის ფიქრის თავი არ ჰქონდა.

სალამოს ექვს საათზე სმისლოვების მანქანა პიონერთა სასახლის წინ გაჩერდა. მანქანიდან პირველი ტანია გადმოხტა. მერე პროფესორი, ბოლოს ზაზა გადმოვიდა. სასახლის კიბეებზე რომ ააბიჯა, ზაზას გული შეეკუმშა; აქამდე თითქოს სხვა საფიქრალი მეტი ჰქონდა, ახლა კი... ჰაუ რამდენი ხალხი მოსულა! დიდი და პატარა ერთმანეთში ირგვა, ლამის არი უფროსები მეტი არიან... ამდენი თვალი შეხედავს, გაზომავს, ასწონის და... ვაი თუ...

სასახლის დირექტორმა პატარა სიტყვა წარმოთქვა, სტუმრებს მიესალმა და გამოფენა გახსნილად გამოაცხადა.

პირველი დარბაზი უცებ გაივსო ხალხით, ისე, რომ ერთმანეთს გვერდს ვერ აუვლიდა კაცი, მერე თანდათან შეჩაღვითადა, — მეორე დარბაზში გავიდა ნაწილი.

ტანიამ ხელი ჩაჰკიდა ზაზას და მარჯვნივ გაიყვანა.

აქ მოსკოველი, ლენინგრადელი და უკრაინელი მოსწავლეების ნაშუშევიარი იყო გამოფენილი.

ზოიას პორტრეტი, ძველი მოსკოვი, საღამო ნივთსთან... ზაზა თვალებით ზომავს, სწონის ნახულს, თავისა ადარებს და უკმაყოფილოა თავისი ნახატებით.

განზე გამდგარან უხუცესი მხატვრები და ერთ სურათს მისმტერებიან.

უჰ, რა შესანიშნავია! — გაიფიქრა ზაზამ, მერე წარწერას დაადგა თვალი; „კრემლი, მაია“ აწერია სურათს.

რიტრაჟი, მზე ჯერ არ ამოსულა. კრემლის

ვარსკვლავის შუქი დასავლეთს მიჰქნია. მერცხლისა და შროშნის გუნდები მოღვენილებენ კრემლის გუმბათისაკენ.

არა, რა შედარებაა, ფიქრობს ზაზა, — სად ჩემი სურათი და სად ეს... მართლაც რომ ბრწყინვალეა!

— შესანიშნავია! — ამბობს ჭადარავრეული, უღვაშიანი კაცი, — უსათუოდ ნიჭიერი ჰაბუკია სოლოვიოვი.

ხალხი მიდის და მაინც დგას, ბრუნავს დარბაზებში. გუნდ-გუნდად ჩერდება, გამოსთქვამს ვინმე აზრს — აწყევბიან სხვები, შეეკამათებიან...

— ზაზა, ასე ჩვენ მთელ კვირას ვერ მოვაწრებთ ყველაფრის დათვალიერებას! წამოდი ჩემთან, წამოდი!

ტანიამ ძალით მოაცილა ზაზა იმ კუთხეს. აი, შუაზნია გაიშალა მთელს კედელზე, აი ბელორუსია და კავკასიაც.

ეს რაღაა ნეტა?! — ოცდაათი ქალი და კაცი, ამდენივე ჰაბუკი და ქალიშვილი ერთ კუთხეს მისსევია და გარინდებულა.

ეს ხომ ცნობილი მხატვარი, გერასიმოვი, წრეში რომ დგას და კედელს მისმტერებია.

— ზაზა, — წაიჩურჩულა ტანიამ, — შენი სურათებია მგონი, აბა მოდი!

მარცხნივ „ლახტური“ აწერია სურათს, მარჯვნივ — „ძთის დედოფალი“ — დიახ, ძთის დედოფალი... ხარეთა მოუძღვის კლდეში ფეოქრთალი გოგონა, მარჯვენა ხელი საბელზე უკილია, ძარცხენა მკერდზე მიუდევს. თავზე ძთის ბილილისა და ახავგირილას გვირგვინი ადგას, შორს თეთრ მყინვარებში ძზე ჩადის და იისფერი სისხლისფერს ერევა.

წრეში ჩამდგარმა კაცმა რამდენიმე ხანში შესულ კაცს უხმო; უყურეს, უყურეს, მერე ხალხს გადახედეს — ბოლოს ისევ პირველმა დასვა ბეჭედი:

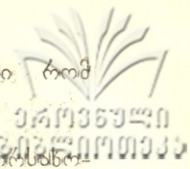
— საოცარია, ბრწყინვალეა! მგარამ...

— დიახ, დიახ, სერგეი ლუკინ, — არ დააცალა მეორემ, — გეთანხმებით, გეთანხმებით, თქვენ გინდოდით გეთქვათ, რომ საიდან არის ასეთი კონტრასტი, ასეთი დიდი სიცოცხლე პირველში... აი, რა ჰქვია? ჰო, „ლახტური“! და ასეთი სევდა მეორეში!..

პროფესორი სმისლოვი, რომელიც გერასიმოვთან და მის კოლეგებთან იდგა, მობრუნდა და თვალებით დაუწყო ძებნა ტანიასა და ზაზას.

გერასიმოვის კოლეგამ კი განაგრძო:

— ნეტა დამანახა ავტორი. მე გადავკოცნიდი მას, მაგრამ მაპატიოს თუ ვეტყვი, რომ ეს ლამაზი გოგონა მომაკვდავს უფრო ჰგავს...

— საუზმე მოამზადეთ! მატარებელი შუა-დღისას ვაღწა...

ზაზა ცერაფერას მიმხვდარიყო. გული შეეკუმშა. არა, ნეტავ, რა უხარია პროფესორს! დღეს თვითონვე განაცხადებდა ზაზა წასვლის სურვილს, პროფესორი რატომ აჩქარებს სტუმრის გამგზავრებას?! იქნებ... —

საუზმის შემდეგ პროფესორი სადღაც დაიკარგა. წასვლის წინ მეუღლეს ეჩურჩულებოდა. ზაზამ ორ სიტყვას მოჰკრა ყური მხოლოდ: ყოველ შემთხვევისათვის ვაღიიო სადგურზე... ტანისა დედამ კი ხურჯინი ვაამზადა, შიგ საგზალი ჩაუწყო: ნამცხვარი, ძეხვი და კონსერვები.

სადგურისაკენ რომ მისრიალებდნენ, ტანია ჩუმად იჯდა მანქანაში. ზაზაც სდუმდა და არ იძროდა, მარტო კრემლთან ვახვდა მანქანის სააკმელს — საოცარია, ახლა თითქოს უფრო ბრწყინავდა კრემლის ვარსკვლავი.

მატარებელში რომ ჩასხდნენ, ზაზამ იმედი დაჰკარგა და მოიწყინა.

პროფესორს მაინც გამოვთხოვებოდიო, უთხრა ტანიას.

პროფესორის მეუღლე კი მალიმალ იყურებოდა სააკმელში.

ხუთი წუთი აკლდა მატარებლის ვასვლას, როცა ფეხზე წამოვარდა.

— აბა, ჩავიდეთ ძირს! ჩანს მამას დაავვიანდა, ბაქანზე დავეუცადოთ, იქნებ მოგვისწროს! — მერე ხურჯინს ხელი დაავლო და ახალგაზრდებს წინ გამოუძღვა.

ჩამოსასვლელთან მატარებლის გამცილებელი მიეხმარა, ხურჯინი გამოართვა და ბაქანზე დიდ სვეტთან ჩამოვდა.

რამია ნეტავ საქმე! — ვაიფიქრა ზაზამ, — ალბათ სხვა მატარებელში მოვხვდით. — შეკითხვა მოერიდა, ისე შეათვალა იერა დედა-შვილი.

უცებ პროფესორის მეუღლეს შუბლი გაეხსნა და სიხარულით წამოიძახა:

— მოდის, მოდის!

ბაქანზე პროფესორის ნაცნობი ფიგურა გამოჩნდა, მოდიოდა უხარბზარი ნაბიჯებით, მარჯვენა ხელს უხერხულად იქნევდა და ხალხს გვერდს უვლიდა, მარცხენა ხელში რაღაც შეკვრა ეჭირა.

მეუღლე ათიოდე ნაბიჯზე შეეგება და რაღაც წასჩურჩულა. პროფესორმა ჩურჩულითვე დაუქნია თავი. მერე საქაროდ მოვარდნენ ორივენი.

— აბა, ავიდეთ! — თქვა პროფესორმა და ხურჯინს ხელი დაავლო. უკანასკნელი ზარი დაირეკა. ორთქლმავალმა შეჰბოვლა. ზაზა კბეებზე ავარდა. პროფესორმა ხურჯინი

მიაწოდა, მერე ის შეკვრაც, ხელში ეჭირა... ბაქანი აზრიალდა...

— მშვიდობით, მშვიდობით!..

რონოდების სააკმელებიდან ცხვირსანოცები ფრიალებენ, ბაქანიდან ხელებს უქნევენ, პროფესორი მატარებელს მისდევს და ხალხის გუგუნში ვაოგნებულ ბიჭს ძლივს ესმის მისი სიტყვები:

— წამალი მეტია, ვიდრე საერთოდ საჭიროა, ქალაქში ყველაფერი ჩავწერე, ექიმი წაიკითხავს და იხმარს ისე, როგორც სწერია! ნახვამდის ზაზა, ნახვამდის, იცოცხლეთ, პატარა მეგობარო, იცოცხლეთ!

მერე ყველაფერი თვალს მიეფარა და ნახევრად შეშლილმა ზაზამ ძლივს მიაგნო თავის ადგილს.

... სამი დღე სამი ზამთარივით ვაიწელა, მეოთხემ შავი ზღვისპირს ინათა და მეხუთე საირმეზე ვადმოვდა.

მთები, მთები, თეთრი და მაინც იისფერი მთები. ჭალაკიდან სააკმელი მთებს ვააცქერის. სააკმელთან ხათუნა ზის და წიგნს უკითხავს ნუნუს.

— ხათუნი, — ამბობს ნუნუ, — მერამდენე დღეა დღეს?

ხათუნა თითებზე ითვლის და ამბობს:

— მეათეა, ნუნუსკა, მეათე!

— ხათუნი, აბა შემომხედე! ხომ კარგად ვარ?

— კარგად ნუნუ, კარგად, ცუდად რად უნდა იყო! — ამბობს ხათუნა და თვალს არიდებს.

— მატყუებ, დაო, მატყუებ, გული გინდა გამიკეთო ვანა?

გვერდით ოთახში ელისაბედი წინდას ქსოვს დედის იმედისათვის.

— დაო ხათუნი, წადი დეიდა ქეთევანთან...

ხათუნა ფეხზე წამოვდა. იცის დობილმა რას ნიშნავს დეიდა ქეთევანთან წასვლა. ვანა, ნახევარი საათის წინ კი არ წავიდა?! — წავა ხათუნა, როგორ არ წავა! თავშალი მოიხვია და ის იყო კბეებზე ჩასვლა დააპირა, რომ ვილაცამ შარავზანზე ხელბარგი მოისროლა და ყორეს ვადმოველო.

— გოგო-ხათუნი, გამარჯობა დაო, გამარჯობა, ნუნუ როგორ არის, ხათუნი, ნუნუ!

ბიჭი აივანზე ამოვარდა. დეიდა ელისაბედი ხელგამოშლილი და გულამომჯდარი შეეგება:

— შვილო, ზაზა, როგორა ხარ!

— მოვიტანე, დეიდა ელისაბედი, მოვიტანე! ნუნუ მაჩვენე!

ზაზა ახლა იმ ოთახში შევარდა, სარკმელი რომ კახაბლებისაკენ იცქირებთან ზამთარ-ზაფხულ.

— მოგიტანე, მოგიტანე!
ნუნუ ლოგინზე წამოჯდა და ხელები გაიწოდა ზაზასკენ.

— მოგიტანე, ნუნუკა, მოგიტანე!
ოთახი მეზობლებით გაივსო ერთ წამსა-ზამ-
ზამ უბიდან შეკვრა ამოიღო და სარკმლისაკენ
ბანზე დასდო ფრთხილად.
— სიცოცხლე მოგიტანე, ნუნუკა, სიცოც-
ხლე!

მ კ ი ლ მ გ ი

აპრილი რომ გაიბუმბლება, მაშინ მიყვარს ზვარეთის თეში. მთები, მთები, თეთრი და მაინც იისფერი მთები! ტყისპირ მწარებლები იციანიან და იფურცლებიან ლოლნაშოები.

სოფლის ბოლოს რომ შემოვდექე, ახლებიდან გუთნური მომესმა. ნახნავს ოსშივარი ასდიოდა, — ბოლავდა გამზრალი მიწა იისფრად, და ყელში მილიტინებდა გუთნისპირით გაჩრეხილი ბალახბულახის სუნი. საურამე გზამ ყანაში გამიყვანა, ნახნავში ტოროლები წამოვარდნენ და მზისკენ გალოვლოვდნენ.

გლეხ-კაცებს სალამი მივართვი, ტოროლებს თვალი ავყაოლე და სერზე მოხდენილი გოგონა დავინახე. კისერი არჩვივით მოელერებინა, ჯონქა ხარებს მოუძოდა ლალად და ილიმებოდა. გუთანს საულვაშეამწვანებული, თაფლისთვალა ბიჭი ჩასჭიდებოდა, თფლი სქელ წარბებზე ჩამოჰლვენთოდა — ისიც ილიმებოდა.

მომეწონა, ყმაწვილები რომ ეხმარებოდნენ ხენაში კოლმეურნეებს.

ნეტა ვისი არიან აგრე კარგები, ან რად მეცნობიან ასე ძლიერ?!

ნახნავში შევბიჯე. მეგობრებმა შემნიშნეს, გუთანი შეაბრუნეს კვალში, მერე ჩემსკენ შემობრუნდნენ, ხელი მოიჩრდილეს, შეჰყვირეს და დაემუნენ თავდაღმა...

ვიცანი! ვიცანი!.. ჩემო კარგებო, ჩემო ძვირფასებო, ან კი როგორ ვერ გიცნობდით! თქვენზე ვფიქრობდი, თქვენ მეფიქრებოდით მთელს გაზაფხულს...

ნახნავში ჩამოვსხედით დიდი ლოდის ნახლეჩზე და ვსაუბრობდით — აღარ კი მახსოვს რამდენ ხანს. მერე, ის იყო ადგომას ვაპირებდით, როცა მახლობლად კიდევ ერთი გუთნეული გაჩერდა და შავგვრემანი ბიჭი მოგვეახლა.

ღარცხვენით მომესალმა. ვიცანი ნოდარი. ზაზას წალდი სთხოვა, ხარმა ტაბიკი გამიტეხაო.

ვინ იცის, იქნებ არც სჭირდებოდა წალდი! ნუნუმ მოიწვია, აგრე ჩამოვდექე, ჩვენი მიწის კაცს, ჩვენი ცხოვრების, ჩვენი ავკარგის მოზიარეს მოვეუსმინოთო.

ნოდარს სახეზე სიწითლემ გადაჰკრა, გაუბეღავად შემომხედა — თვალებით მთხოვა რალაც.

მივუხვდი ნოდარს, მივუხვდი! არა მიკითხავს რა, არც რა მქონდა საკითხავი — იაეც ვხედავდი...

გახარებული წამოვდექე და დავემშვიდობე სამთავეს. გზაზე რომ გამოველ, ერთხელ კიდევ მივხედე; ირმებივით ვადმომღვარიყვნენ სერზე, მხარი-მხარს მიებჯინათ, ილიმებოდნენ და ხელს მიქნევდნენ...

ბოლავდა იისფრად ნახნავი მიწა, იკინოონენ მწარებოები ტყისპირ, იფურცლებოდნენ ლოლნაშოები სერი-სერი, შიგოგავდნენ ფეხადგმული ყაყაჩოები ყანისპირზე, და მზეში მილივლივებდნენ ტოროლები.

ნორჩ მებაღეთა მეორე საკავშირო შეკრება

მიჩურინის ქალაქში

საბჭოთა ქვეყნის პიონერებმა ნორჩ მებაღეთა მეორე საკავშირო შეკრებაზე—ქალაქში, რომელიც ატარებს ბუნების დიდი გარდამქმნელის მიჩურინის სახელს—წარგზავნეს 257 დელეგატი. შეკრება გაიხსნა 20 აგვისტოს. მასში მონაწილეობა მიიღეს ჩვენი დიდი სამშობლოს 20 ეროვნების პიონერ-მოსწავლეთა წარმომადგენლებმა. ისინი მივიდნენ მიჩურინსკში, რათა შეკრების მაღალ ტრიბუნლიდან ელაპარაკათ იმაზე, თუ როგორ ასრულებენ საბჭოთა ქვეყნის ნორჩი მებაღეები დიდი რუსი მეცნიერის ივანე ვლადიმერის-ძე მიჩურინის მოწოდებას: **დარგით ყვავილები და მცენარეები, რათა სამშობლო აყვავებულ ბაღად გარდაიქმნას.**

შეკრებაზე ერთმანეთს გაეცნენ ნორჩი მებაღეები. ბევრი მათგანი უკვე ნაცნობები აღმოჩნდნენ ნორჩ მებაღეთა პირველ საკავშირო შეკრებიდან. დელეგატები მოუთხრობდნენ ერთმანეთს თავიანთ მუშაობაზე, თავიანთ მიღწევებზე, მოუთხრობდნენ იმ ამხანაგებზე, რომლებიც შეკრებას ვერ ესწრებოდნენ, მაგრამ მშობლიურ მხარეში ბევრი ვაკეთეს მცენარეთა რგვისა და გახარების საქმეში.

დელეგატები ქალაქის მოედანზე შეიკრიბნენ, სადაც აღმართული იყო შეკრების დროშა. აქედან ისინი, ქალაქ მიჩურინსკის პიონერებისა და მშრომელების თანხლებით, გაემართნენ ივანე ვლადიმერის-ძე მიჩურინის

სასაფლაოსკენ. თან მიჰქონდათ ყვავილები და ძვირფასი გვირგვინი.

მალე ამწვანებულ ბაღნარში შეჩერდნენ მარმარილოს ქვასთან, რომელზედაც წარწერილია ძვირფასი სახელი:

**ი. ვ. მიჩურინი
1855-1935**

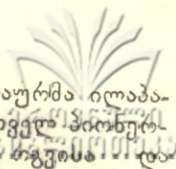
დელეგატებმა მოწიწებით შეამკეს დიდი რუსი მეცნიერის საფლავი გვირგვინითა და ყვავილებით.

დიდი მეცნიერის ხსოვნის პატივსაცემად შეკრების შემდეგ ნორჩი მიჩურინელები გამართნენ თავის პირველ სხდომაზე.

აი, სხდომის დარბაზი. პიონერი ვადიმ ბოგაჩენკო ზის პრეზიდიუმის მაგიდასთან მათ რიცხვში, რომელთაც დელეგატებმა დაავალეს შეკრების ხელმძღვანელობა.

ტრიბუნაზე გამოდიან ნორჩი მებაღეები. ისინი დელეგატებს მოუთხრობენ თავიანთ მშობლიური მხარეების ნორჩ მებაღეთა მუშაობის შესახებ. ბევრი რამ იყო საინტერესო და საყურადღებო მათ სიტყვებში. მეტად საინტერესოა თვითონ ვადიმ ბოგაჩენკოს, როგორც ნორჩი მიჩურინელის, მიღწევები.

ბოგაჩენკო არის კრასნოდარის მხარიდან

(ყუბანი). ამ მხარეში იზრდება ვაშლის ხეები, ეგრეთწოდებული „შაფრანი“. ეს მცენარე ძსხვილ ხაყოფს იძლევა, მაგრამ ხაქლები მსხმოიარეა. კრასნოდარის მხარეშივე იზრდება ტყის ვაშლი. მცენარე ბევრ ნაყოფს ისხადს, მაგრამ ნაყოფი მეტად პატარა და ძწარეა. ბოგაჩენკო დააფიქრა ამ გარემოებაში. მან გადაწყვიტა „შაფრანი“ დაემყნო ტყის ვაშლზე, და ასეც მოიქცა. შედეგი კარგი მიიღო: ახალმა მცენარემ საშუალო ზომის ნაყოფი მოიხსა—„შაფრანზე“ მცირე და ტყის ვაშლზე მსხვილი. მართალია, ნაყოფი დიდი არ არის, მაგრამ გემრიელია და მცენარეც ბევრს ისხამს.

აკადემიკოსმა მიჩურინელმა იაკოვლევმა, იცოდა რა ისტორია ბოგაჩენკოს მუშაობის შესახებ, კმაყოფილებით წარმოსთქვა:—მიჩურინელთა კარგი ცვლა იზრდება!

ამ კარგ ცვლას ეკუთვნის ბევრი მოწინავე ნორჩი მებაღე. აი, თუნდაც გალია ბურნევა—პიონერი გოგონა მიჩურინსკის მე-2 სკოლიდან. ნორჩ მებაღეთა პირველ შეკრებიდან გალიამ წამოიღო საკავშირო ალკა ცენტრალური კომიტეტის გარდამავალი წითელი დროშა, რომლითაც დაჯილდოებული იყო მისი სკოლა. მეორე შეკრებაზე ის მოვიდა, რათა განეცხადებია: წითელი დროშა საიმედო ხელშიაო.

წელს მიჩურინსკის მე-2 სკოლის პიონერებს სიძნელე შეექნათ: მზემ გამოახმო ნიადაგი და მცენარეები უწყლობით ჭკნებოდა, მაგრამ მამაცი პიონერები—გამოჩენილი მეცნიერის თანამემამულეები არ დაელოდნენ „ბუნების წყალობას“. ისინი თვითონ ზიდავდნენ ვედროებით წყალსა და რწყავდნენ მცენარეებს, რითაც მათ შეუქმნეს ზრდის საუკეთესო პირობები.

საქართველოს პიონერ-მოსწავლეთაგან

წარგზავნილმა ქუუქუნა გოგოლაურმა ილაპარაკა იმ მიღწევებზე, რაც ქართველ პიონერ-მოსწავლეებს აქვთ მცენარეთა რევისა და გახარების საქმეში. ამ მხრივ ალსანიშნავია ქალაქ მახარაძის საბავშვო სახლისა და დუშეთის რაიონის პიონერ-მოსწავლეთა მუშაობა. ქ. მახარაძის საბავშვო სახლის 70 აღსაზრდელმა მიმდინარე წელს დარგო 3.000 ხე, ხოლო დუშეთის რაიონის პიონერ-მოსწავლეებმა 18.500 ძირი ხეხილი და დეკორაციული მცენარე. „ტყის დღეს“ ჭოპორტის სკოლის მოსწავლეებმა ტყის უბანზე დარგეს 11.000 ფიჭვი და მრავალი ხე საკოლმეურნეო ნაკვეთებზე. პირადად ქ. გოგოლაურმა სასკოლო ნაკვეთზე დარგო 360 ვაზი, 13 მსხალი, 10 ვაშლის ხე, 12 ქლიავი და სასოფლო გზის გასწვრივ 22 ხე.

ნორჩ მებაღეთა შეკრება ქალაქ მიჩურინსკში სამ დღეს გაგრძელდა.

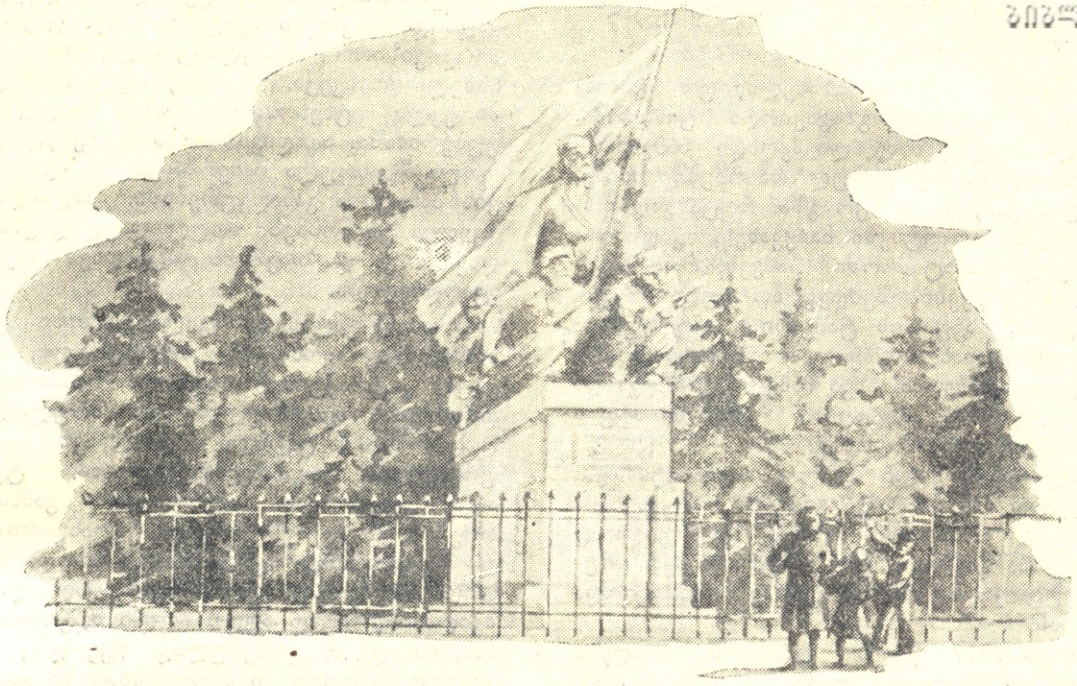
დელეგატები მუშაობდნენ სექციებში, რომელთაც ხელმძღვანელობდნენ გამოჩენილი მეცნიერები — აკადემიკოსი პ. ნ. იაკოვლევი, პროფესორი გ. რ. ეიტინგენი და სხვები. დელეგატებმა გაიცნეს მიჩურინის გამოყვანილ მცენარეთა საუცხოო კოლექცია და მისივე ძვირფასი შრომები.

მთელ თავის სიცოცხლეში დაუვიწყარი იქნება დელეგატებისათვის პიონერული კონკონი, რომელიც მათ ვაჩაღეს შეკრების პატიკსაცემად იმ ბაღის მახლობლად, რომელშიც მუშაობდა დიდი რუსი მეცნიერი ი. ვ. მიჩურინი.

ქალაქ მიჩურინსკიდან შეკრების მონაწილენი გაემგზავრნენ მოსკოვში, სადაც ისინი ორ დღეს დარჩნენ.

ბორის გეთანელი
ნახატები შ. ცხადაისა

მიხეილ ლავიტაშვილი

ნახატები ირ. რაჭმაძისა

სამოქალაქო ომის გმირი

ციმბირის შორეულ ქალაქ ირკუტსკში, ყოფილ იერუსალიმის გორაზე აღმართულია უზარმაზარი ძეგლი: შეიარაღებულ მებრძოლთა ჯგუფი წიხ მიეშურება. ცენტრში გამოქანდაკებულია ტანადი, შეხსნიერებული ფაქაცი, რომელსაც ხელში უჭირავს გამლილი დროშა. ირკუტსკის მცხოვრეთ და საზოგადოდ ციმბირელებს კარგად ახსოვთ ამ ადამიანის კეთილშობილი სახე, ალერსიანი თვალები: იგი სამოქალაქო ომის ლეგენდარული გმირია, პარტიზანთა სახელგანთქმული მეთაური ნესტორ ალექსანდრესძე კალანდარიშვილი, რომელსაც ხალხში სიყვარულით „დედუშკას“ ეძახოდნენ.

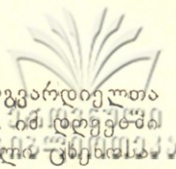
ნესტორ კალანდარიშვილის სახელი განთქმულია ციმბირში, შორეულ აღმოსავლეთში — ყველგან, სადაც მიმდინარეობდა საქართველოს ამ მამაცი შვილის პარტიზანული და სამხედრო მოღვაწეობა. მადლიერმა მშრომელებმა მისი სახელი დაარქვეს ქუჩებს, კოლმეურნეობებს, სკოლებსა და გემებს, ინსტიტუტებში დაარსებულია კალანდარიშვილის სახელობის სტიპენდია, იგი სტოცხლობს ათასობით ადამიანის გულში.

... ციმბირში ნესტორ კალანდარიშვილი ჯერ კიდევ 1908 წელს მოხვდა. ამ შორეულ, სუსხიან მხარეში იგი მიიყვანა პროფესიონალი რევოლუციონერის ბედმა.

ეკლიანი იყო კალანდარიშვილის გზა საქართველოდან ბაიკალამდე. იგი ივდა თბილისისა და ქუთაისის, ბათუმისა და სოხუმის, ბაქოს, ქერჩის, ხარკოვის საპყრობილეში...

ნესტორ კალანდარიშვილი დაიბადა 1874 წელს ოზურგეთის (ახლანდელი მახარაძის) რაიონის სოფელ შემოქმედში. მამამისმა, ღარიბმა გლეხმა, დიდი ვაი-ვაგლახით მიადებინა შვილი ქუთაისის გიმნაზიაში. ქუთაისიდან ნესტორი წავიდა თბილისს, სადაც სწავლა განაგრძო სამასწავლებლო სემინარიაში. მაგრამ სემინარიიდან ნესტორი დაითხოვეს რევოლუციურ წრეში მონაწილეობისათვის. ამის შემდეგ იგი ერთხანს სახალხო მასწავლებლად მუშაობდა ბათუმში, მერე კი აფხაზეთს გადავიდა და იქ აქტიური რევოლუციური მუშაობა დაიწყო.

სოხუმის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის დავალებით ნესტორ კალანდარიშვილმა უცხოეთიდან შემოიტანა იარაღი.

1905 წელს მოწინავე მუშები და გლეხები ამ იარაღით იბრძოდნენ თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ.

ორმოცი კაცი — „სახელმწიფო-დამნაშავეები“ ეტაბით იგზავნებოდა ციმბირში. ყველა მათგანს მისჯილი ჰქონდა სამუდამო გადასახლება მიყრუებულ რაიონებში. მძიმე, ქანცის გამწყვეტი იყო გზა. როცა გადასახლებულნი ირკუტსკში ჩაიყვანეს, კალანდარიშვილი საპატიმროში ჩასვეს, რომ ნავიგაციის დაწყების შემდეგ შორეულ ჩრდილოეთში, იაკუტიის ტაიგაში გაეგზავნათ. მაგრამ კალანდარიშვილმა საპატიმროდან გაქცევა მოახერხა, სხვა სახელი დაირქვა და მოსახლეობაში ავტაცის ეწეოდა თეფის წყობილების წინააღმდეგ.

კალანდარიშვილი კვლავ დააპატიმრეს. ამჯერად მან ათი თვე გაატარა ირკუტსკის საპატიმროს საკანში, შემდეგ კი იქიდანაც მოახერხა გაქცევა, კვლავ ხელი მიჰყო რევოლუციურ მუშაობას, კვლავ განიცდიდა დევნას.

როცა 1917 წელს ციმბირში მიაღწია თვითმპყრობელობის დამხობის ამბავმა, კალანდარიშვილი ციმბირში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისათვის მებრძოლთა პირველ რიგებში ჩადგა. მალე ციმბირსაც მოედო დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის ტალღა. ამ დროს კალანდარიშვილი ირკუტსკში იყო. კონტრრევოლუციური ძალები ყოველნაირად ცდილობდნენ ხელი შეეშალათ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისათვის. მენშევიკებმა და ესერებმა, ოფიცერთა და იუნკერთა რაზმების დახმარებით, ამბოხება მოაწყეს და ქალაქის ცენტრი დაიკავეს. ამ ამბოხების ჩაქრობას ხელმძღვანელობდა სერგეი ლაზო, შემდეგში ლეგენდარული გმირი სამოქალაქო ომისა. ერთ კვირას გაგრძელდა სისხლისმღვრელი ბრძოლა ირკუტსკის ქუჩებში. გადამწყვეტ მომენტში მეამბოხეებს დაჰკრა შეიარაღებული მუშების რაზმმა, რომელიც კალანდარიშვილმა ქალაქის გარეუბანში შეადგინა და ლაზოს განკარგულებაში მიიყვანა. მეამბოხენი განადგურებული იქნენ.

ირკუტსკში მომხდარი ბრძოლებით დაიწყო სამოქალაქო ომი ციმბირში. ქალაქები ცეცხლში გაეხვია. სარბიელზე გამოჩნდა იაპონელი იმპერიალისტების აგენტი „ატამანი“ სემიონოვი. აღმოსავლეთიდან მრისხანე ამბები მოდიოდა. იაპონელებმა დესანტი გადმოსხეს ვლადივოსტოკში.

თავდაპირველად წითლებს მებრძოლნი არა ჰყოფნიდათ. ბოლშევიკები მუშებს მოუწოდებდნენ, რომ წითელგვარდიელთა რაზმებში შესულიყვნენ. მუშებიც მებრძოლთა რი-

გებში დგებოდნენ. და წითელგვარდიელთა რაზმები თანდათან იზოდებოდა. ამ დღეებში კალანდარიშვილმა შეადგინა 1-ლი ცხენოსანი დივიზიონი, რომელმაც მალე საბრძოლო სახელი მოიხვეჭა. ეს იყო წითელი გვარდიის პირველი ცხენოსანი რაზმი ირკუტსკის გუბერნიისში. ამ დივიზიონმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა იმპერბაიკალში სემიონოვის ბანდების განადგურებაში. კალანდარიშვილის ცხენოსნები ძაულოდნელად ესხმოდნენ თავს და თავზარს სცემდნენ თეთრგვარდიელებს.

ერთხელ კალანდარიშვილი და მისი ცხენოსანი დივიზიონი, ეგრეთწოდებული, მოსკოვის ტრაქტით ძიდიოდა საბრძოლო დავალების შესასრულებლად. მოულოდნელად მათ ცეცხლი დაუშინეს ჩასაფრებულმა თეთრგვარდიელებმა. ტყვიას სეტყვასავეთ აყრიდნენ, განსაკუთრებით იმ ადგილს, სადაც კალანდარიშვილი იდგა, რომელიც, როგორც სჩანდა მისი ხაზდის ძიხედვით გამოიცინეს. კალანდარიშვილმა სწრაფად აუღო ალღო მდგომარეობას, ნაბადი მოხერხებულად გვერდზე გადაადგო, თვითონ კი მეორე მხარეზე გადახტა. თეთრგვარდიელები გააფთრებით უშენდნენ საბადს, ათასობაში კი კალანდარიშვილმა და მისმა მეომრებმა ტყვიამფრქვევისა და შანანის ცეცხლი უფრო გააძლიერეს და მალე მოწინააღმდეგე უკუაგდეს.

სემიონოვის რაზმები დამარცხებულ იქნენ. მაგრამ ბრძოლა გრძელდებოდა. 1918 წლის ზაფხულში კონტრრევოლუციის გაერთიანებული ძალებმა უცხოელთა ჯარების დახმარებით შეტევა დაიწყეს ახალგაზრდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. აღმოსავლეთი ციმბირი, იმპერბაიკალი და შორეული აღმოსავლეთი საბჭოთა რუსეთს მოსწყვეტეს. საბჭოთა ჯარების რაოდენობა ისეთი იყო, რომ მტერთან ამკარა ბრძოლა დამარცხებას გამოიწვევდა. ამიტომ წითელგვარდიული რაზმები პარტიზანული ბრძოლის მეთოდებზე გადავიდნენ. ეს მეთოდი მასებს უკარნახეს ლენინმა და სტალინმა.

წითელგვარდიელები უსიერ ტყეებში მიდიოდნენ, რათა ზურგიდან დაეკრათ ინტერვენტთა ჯარებისათვის. ნესტორ კალანდარიშვილმაც გზადაგზა სასტიკი ბრძოლით ტაიგისაკენ წაიყვანა თავისი რაზმი, რომელმაც უდიდესი როლი შეასრულა ციმბირში პარტიზანული მოძრაობის გასაჩაღებლად.

კალანდარიშვილის რაზმი განუწყვეტლივ იცვლიდა განლაგების ადგილს და მოსვენებას არ აძლევდა კოლჩაკისა და იაპონელთა

ჯარებს, აფეთქებდა ხიდებსა და ანგრევდა რკინიგზას, თავს ესხმოდა საწყობებს და გამოჰქონდა იარაღი. რაზმი სწორედ იქ გაჩნდებოდა ხოლმე და თავზარის დასცემდა მტერს, სადაც სულ არ მოელოდნენ. იაპონელები და კოლჩაკელები ამოდ ცდილობდნენ პარტიზანთა მამაცი მეთაურის ხელში ჩაგდებას. „მოუხელებელი კალანდარიშვილი“ — ასე ეძახოდნენ მას თვითონ მოწინააღმდეგენი. უჩინარი და მოუხელებელი იყვნენ მისი პარტიზანებიც.

1919 წელს, ციმბირის კონტრრევოლუციის წინააღმდეგ ბრძოლის გადამწყვეტ პერიოდში, პარტიზანული მოძრაობა საყოველთაო სახალხო მოძრაობად იქცა.

ამ დროს კალანდარიშვილი არა მარტო ხელმძღვანელობდა თავის დიდ რაზმს, რომლის სახელიც განთქმული იყო მთელ საბჭოთა რუსეთში, არამედ, ამასთანავე, მტრის ზურგში მოქმედების დროს, ჰქმნიდა ახალ პატარ-პატარა რაზმებს, რომლებიც შემდეგ დიდი შენაერთები ხდებოდნენ. ამ რაზმებთან კალანდარიშვილს მუდმივი კავშირი

ჰქონდა და მათ საბრძოლო მოქმედებს ხელმძღვანელობდა.

1919 წლის ოქტომბერში კალანდარიშვილის პარტიზანებმა ბრძოლა გაუძარტეს კოლჩაკელთა მრავალრიცხოვან რაზმს და გაანადგურეს. სწორედ ეს ბრძოლა ნიშანი იყო ირკუტსკის გარეუბნების მუშებისათვის. მათ ზედიზედ მოაწყვეს აჯანყება და, ბოლოს, 1920 წლის 5 იანვარს აჯანყებულებმა და პარტიზანებმა ირკუტსკი დაიკავეს.

კოლჩაკის არმიის ნაშთებმა კვლავ სცადეს ქალაქის გარემორტყმა, მაგრამ ისინიც სასტიკად დაამარცხეს კალანდარიშვილის პარტიზანებმა. ამ ბრძოლაში სახელოვანმა მეთაურმა ოთხი ჭრილობა მიიღო.

რამდენიმე ხნის შემდეგ პარტიამ ახალი საბრძოლო დავალება მისცა კალანდარიშვილსა და მის რაზმს და მათ წარმატებით არა ერთი ბრძოლა იცადიხადეს.

კალანდარიშვილის პარტიზანთა რიგებში დგებოდნენ ახალ-ახალი ძებრძოლნი. მუშა და გლეხი ახალგაზრდობა ყოველნაირად თავს არიდებდა კოლჩაკის მიერ გამოცხადე-

ბულ მობილიზაციას, ხოლო პარტიზანთა განთქმული მეთაურის წინამძღოლობით არძოლა სასახლოდ მიაჩნდა. მათ უსახლვროდ უყვარდათ უშიშარი მეთომარი და მგზხებარე პატრიოტი ხესტორ კალანდარიშვილი.

როცა თეთრგვარდიელებმა იაპონელთა საექსპედიციო ძალების დახმარებით ბრძოლა გაახადეს მორეულ აღმოსავლეთში ახალგაზრდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ, წითელი არმიის რეგულარულ ნაწილებად გარდაქმნილი კალანდარიშვილის რაზმები მორეული აღმოსავლეთის საბჭოთა ჯარების დასახმარებლად გაეშურნენ. კალანდარიშვილის ცხენოსნებმა გახსაკუთრებით დიდი ბრძოლა გადაიხადეს გონგოტის სადგურთან. ფიცხელი ბრძოლის დროს მძიმედ დაიჭრა კალანდარიშვილი, ტყვიამ გაუარა ორივე ლოყასა და თეძოში. დაჯრილი მეთაური რომ დაინახეს, საბჭოთა ბეომოები გაორკეცებული ძალით ეკვეთნენ იაპონელებს, დაუნდობლად დაუწყეს მუსგრა. იაპონელები უკუიქცენენ, სეორე დღეს კი დახვეება ითხოვეს.

გონგოტის ბრძოლაში სასახლო გამარჯვებისათვის კალანდარიშვილის ხაწილს მიესიჭა საათიო სახელწოდება: „გონგოტის ცხენოსანი დივიზია კალანდარიშვილის საელობისა“, ხოლო პარტიის ბოჩკარევის რაიონმა დივიზიას წითელი დროშა გადასცა იაპონელთა წინააღმდეგ ჩინებული საბრძოლო მოქმედებისათვის.

მალე ამის შემდეგ ნესტორ კალანდარიშვილს გადაეცა უფალღესი სამხედრო ჯილდო — საბრძოლო წითელი დროშის ორდენი.

კალანდარიშვილი ჭრილობებს იშუშებდა, ამასობაში კი სახელოვანი დივიზია მისი შოადგილის ძიხეილ ასათიანის მეთაურობით განაგოძობდა თეთრგვარდიელთა პოლკების სამთების განადგურებას.

ნესტორ კალანდარიშვილის სახელმოხვეჭილ პარტიზანულ რაზმში რუსების მხარდასხარ თეთრგვარდიელთა და ინტერვენტთა წინააღმდეგ თავდადებით იბრძოდნენ რეგოლაციური მოღვაწეობისათვის ოდესდაც ციმბირს გადასახლებული ქართველები — პლატონ კალანდარიშვილი, ანტონ თოიძე, მიხეილ წერეთელი და სხვები.

1921 წელს ნესტორ კალანდარიშვილი გამოძახებულ იქნა მოსკოვს მოხსენების გასა-

კეთებლად და სპეციალური დავალება მიეცა იაპონელ ინტერვენტთა და თეთრგვარდიელთა წინააღმდეგ ბრძოლის გასახადებლად მორეულ აღმოსავლეთში. პარტიამ იგი მორეული აღმოსავლეთის პარტიზანული რაზმების სარდლად დანიშნა.

აქ, მშობლიურ საქართველოს ესოდენ და მორეულ მხარეში, კალანდარიშვილის სახელის გარშემო იქმნება ლეგენდები. შესანიშნავმა პირადმა თვისებებმა კიდევ უფრო გააძლიერეს მისი პოპულარობა. რამდენად უღმობელი იყო იგი რეგოლაციისა და საბჭოთა ხელისუფლების მტრებისადმი, იმდენად მზრუნავი და გულისხმიერი იყო ჯარისკაცებისა და პარტიზანების, მშრომელი ხალხის მიმართ. „ლომი, რომელსაც ბავშვის გული აქვსო“, — ასე ამბობდნენ მის შესახებ პარტიზანები. გლეხებს იგი მიაჩნდათ ხალხის საქმისათვის მგზხებარე მებრძოლად, ახლობელ მეგობრად, მრჩეველ-დაძრივებლად, რომელსაც ესმოდა მათი გულისნადები, მათი მისწრაფებანი. მასთან მიდიოდა ხალხი, რომ რჩევა-დარიგება ეკითხნა, მისი გამამხნეველი სიტყვა მოესმინა და ამასთან თავისი სამსახური შეეთავაზებინა.

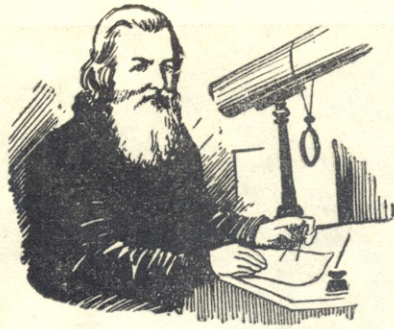
* * *

მოსკოვიდან დაბრუნების შემდეგ კალანდარიშვილი ახალი ლაშქრობის სამზადისს შეუდგა. ახლა ჯერი მიდგა იაკუტსკის გუბერნიამი მოქმედ თეთრგვარდიელებზე, რომლებმაც 1921 წელს გაბოილაშქრეს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ.

1922 წლის ექვს მარტს დილით კალანდარიშვილის რაზმმა ბრძოლა გაუშართა თეთრგვარდიელებს. ამ ბრძოლაში მტრის ტყვიით განიგძირა სახელოვანი პარტიზანი. მისმა მეომრებმა სასტიკი შური იძიეს მტერზე — გაანადგურეს თეთრგვარდიელები, ხოლო პარტიზანთა სახელოვანი მეთაური დიდი პატივისცემით მიიბარეს მიწას ირკუტსკში, სწორედ იმ ადგილას, სადაც ახლა აგებულია დიდების ძეგლი.

ნესტორ კალანდარიშვილის დაკრძალვაზე დიდძალი ხალხი შეიკრიბა. დაესწრნენ არა მარტო ირკუტსკის მშრომელები, არამედ ციმბირის სხვა ქალაქებისა და სოფლების ცხოვრებნიც, რათა უკანასკნელი ვალი მოეხადათ სახელოვანი მებრძოლის წინაშე, ვინც თავისი მშვენიერი სიცოცხლე ხალხის საქმეს შესწირა.

ივანე კულიბინი

რუსეთის მეცნიერებისა და ტექნიკის ისტორიაში მრავალადა ჩაწერილი ნიჭიერი თვითნასწავლი გამომგონებლების სახელები, რომელთა ნამუშევრებში ნათლად გამოვლინდა დიდი რუსი ხალხის შემოქმედებითი გენია. ამ სახელებს შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია ივანე პეტრეს-ძე კულიბინს.

ი. კულიბინი დაიბადა 1735 წელს ქალაქ ნიჟნი ნოვგოროდში (ახლა ქალაქი გორკი). პატარაობიდანვე მას თან დაჰყვა განსაკუთრებული ინტერესი ტექნიკისა და გამოგონებების განმავლობაში აკეთებდა სხვადასხვა მოძრავ სათამაშოს, მანქანის ნაწილს. ერთხელ პატარა წისქვილი გააკეთა. იგი ისე შესანიშნავად იყო ნაოსტატები, რომ კიდევ ფქვავედა.

კულიბინის მამა ამ საქმიანობას აღმაცერად უყურებდა, არ მოსწონდა და ხშირად ეუბნებოდა შვილს:

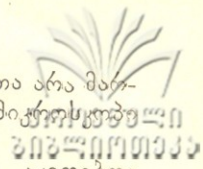
— ნამდვილ საქმეს მოჰკიდებ ხელი, შვილო! ეს ჩხირკედლაობაა...

პატარა ივანე მაინც განაგრძობდა „ჩხირკედლაობას“ და დაუღალავად მუშაობდა ტექნიკურ ნაკეთობათა შესაქმნელად. თუმცა იგი არ კმაყოფილდებოდა ამით — მის ოცნებას წარმოადგენდა გამოგონებინა არაჩვეულებრივი რამ. მაგრამ ძალე დარწმუნდა (როცა არ ამუშავდა მის მიერ გაკეთებული საათი), რომ ამ ოცნების განსახორციელებლად საჭირო იყო ცოდნა.

და აი, კულიბინი უჩვეულო ენერგიით შეუდგა სწავლას. დამოუკიდებლად დაეუფლა მათემატიკას, ფიზიკას, მექანიკას... მეცნიერებისაკენ სწრაფებისას მან ძნელი, ნარეკლიანი გზა განვლო.

ერთხელ ადგილობრივმა ვაჭრებმა იგი, როგორც წერა-კითხვის მცოდნე, რაღაც საქმეზე მოსკოვს გაგზავნეს, საიდანაც კულიბინმა ჩამოიტანა ხელსაწყოები და სახარატო დაზგა. აქედან იწყება მისი ფართო

საგამომგონებლო მუშაობა. გააკეთა არა მართლ საათი, არამედ ტელესკოპი, მიკროსკოპი და მრავალი სხვა.

კულიბინი წლების მანძილზე აკეთებდა ათასობით დეტალის მქონე განსაკუთრებით რთულ საათს, რომელიც ოქროს ჩარჩოში იყო ჩასმული და სიდიდით ცოტათი აღემატებოდა იხვის კვირცხს. ყოველი საათის დასასრულ ჩარჩოს ზემო ნაწილი იხსნებოდა. სცენაზე გამოდიოდნენ და მოძრაობდნენ ადამიანთა პატარა ფიგურები. ეს იშვიათი საათი ახლა ლენინგრადის სახელმწიფო ერომიტაჟში ინახება.

კულიბინმა, როგორც შესანიშნავმა ტექნიკოსმა იმდენად გაითქვა სახელი, რომ იგი 1769 წელს პეტერბურგს წაიყვანეს და დაავალეს მეცნიერებათა აკადემიის სახელოსნოს ხელმძღვანელობა. 30 წელიწადი იმუშავა მან აქ. ამ ხნის განმავლობაში დაამზადა მრავალი ურთულესი აპარატი და ხელსაწყო, მრავალს ასწავლა თავისი ხელობა.

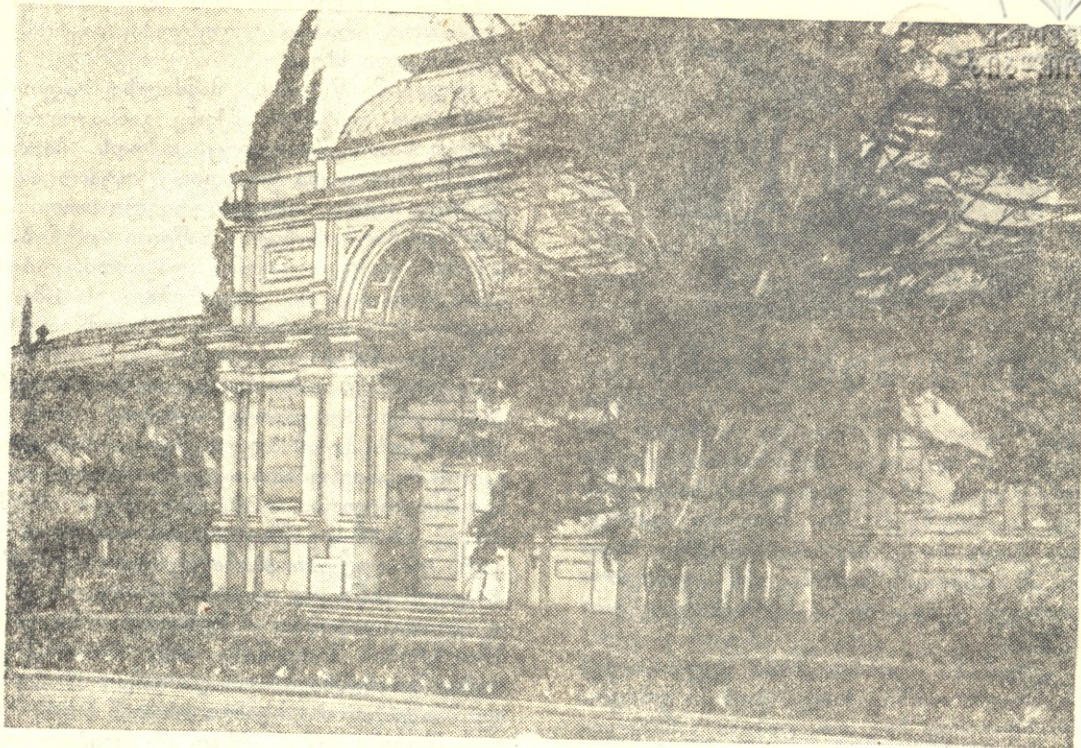
იგი თავდადებით მუშაობდა საკუთარი პროექტების შედგენაზე. მათ შორის ყველაზე შესანიშნავი იყო და დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა ჰქონდა თალიან ხილს, რომლის მსგავსი მაშინ არსად არ მოიპოვებოდა. უაღრესად საინტერესო გამოგონებას წარმოადგენდა, ეგრეთწოდებული, „კულიბინის ფანარი“, რომელიც სარკეების საშუალებით მრავალჯერ აძლიერებდა ჩვეულებრივი სანთლის სინათლეს. ეს ფანარი თანამედროვე პროექტორის წინაპარია, დამტკიცებულა ისიც, რომ კულიბინმა, და არა უტხოელმა სწავლულებმა, შექმნა პირველი „თვითგორია“ — სამბორბლიანი ველოსიპედი.

კულიბინის ოცდაათზე მეტმა უმნიშვნელოვანესმა გამოგონებამ სახელი გაუთქვეს რუსეთის მეცნიერებასა და ტექნიკას.

პეტერბურგიდან ნიჟნი ნოვგოროდში დაბრუნებული გენიალური გამოგონებელი სიკვდილამდე განაგრძობდა თავის საყვარელ საქმეს. როცა იგი გარდაიცვალა, მისი საწოლის ირგვლივ მიმოფანტული იყო ახალგამოგონებულ მანქანათა ნახაზები. უკიდურეს გაჭირვებაში მყოფ ოჯახს დასაფლავებისათვის საჭირო ფულიც კი არ გააჩნდა. კულიბინის ცოლი იძულებული იყო გაეყიდა კედლის საათი და ისე დაესაფლავებინა სახელოვანი ადამიანი.

საბჭოთა ხალხი მუდამ უდიდესი პატივისცემის გრძნობით მოიგონებს 130 წლია წინათ გადრაცვალბულ თვითნასწავლ-მეცნიერსა და ტექნიკოსს — ი. პ. კულიბინს, რომელმაც მრავალი რამ გააკეთა თავისი საყვარელი სამშობლოს საკეთილდღეოდ.

ლ. ჯაბიძელიძე

საქართველოს სურათების გაღერია

შალვა კვანციაძე

საბჭოთა საქართველოს დედაქალაქში — თბილისში სახვითი ხელოვნების ორი მუზეუმი.

ერთი მათგანი ცნობილია სახელით—ხელოვნების მუზეუმი „მეტეხი“, მეორეს კი „საბჭოთა საქართველოს სურათების გაღერია“ ეწოდება.

„მეტეხი“ შოთავსებულია მუზეუმის ქუჩაზე, „სურათების გაღერია კი რუსთაველის პროსპექტზე.

ამ „გაღერიის“ შენობა აგებულ იქნა გასულ საუკუნეში. შენობის გეგმა ეკუთვნოდა არქიტექტორ ზალცმანს.

1885 წელს, მშენებლობის დასრულების შემდეგ, ამ შენობას ეწოდა: „დიდების ტაძარი“.

„დიდების ტაძარი“ წარმოადგენდა სამხედრო-ისტორიულ მუზეუმს. შენობას გარშემოვლებული ქონდა რკინის რიკული, რომელიც მიმაგრებული იყო, საყრდენად გამოყენებულ, ოცდათვრამეტ ზარბაზნის ლულაზე. ფასადის კედელზე, შესასვლელიდან მარჯვნივ და მარცხნივ, მიმაგრებული იყო თორმეტი ლითონის დაფა; ამ დაფაზე ოკროვან

რელეფურ ასოებით წარწერილი ტექსტი ქრონოლოგიური რიგით გადმოსცემდა კავკასიასთან რუსეთის ურთიერთობის ისტორიას.

ეს შენობა შიგნით მაშინაც ერთ მთლიან საგამოფენო დარბაზს წარმოადგენდა; აქ გამოფენილი იყო: სურათები კავკასიაში რუსეთის მიერ ჩატარებულ ცნობილ ბრძოლებსა. აქვე იყო პორტრეტები რუს ხელმწიფეთა და იმ ქართველ მეფეთა, რომლებიც საქართველოს რუსეთთან შეერთების მომხრენი იყვნენ და ხელს უწყობდნენ ამ საქმეს. აქ იყო აგრეთვე გამოფენილი მთავარსარდალთა, ოფიცერთა და სხვათა პორტრეტები. ამათ გარდა კედელზე ეკიდა მხატვარ ფ. რუბოს მიერ შესრულებული დიდი ზომის სურათი „ლაზარევის შესვლა თბილისში 1774 წლის 11 მაისს“, მისივე „იერიშით გუნების აღება და შამილის დატყვევება 1859 წ. 25 აგვისტოს“, სამოკიშის მიერ შესრულებული სურათი „ბრძოლა მდინარე იორზე 1800 წ. ნოემბერს“ და სხვები, სულ 25 ბატალური სურათი. ამავე დარბაზში გამოფენილი იყო ცნობილი მარინისტი მხატვრის აივანოვსკის რამდენიმე დიდი ზომის სურათიც.

შენწვევიკების ბატონობის ხანაში „დიდების ტაძრის“ შენობაში ქართველ მხატვართა ინიციატივით გაიხსნა „სურათების გალერია“. მისი ფონდები, ძირითადად, იყო საქართველოს სხვადასხვა მუზეუმებისა თუ კერძო კოლექციებში დაცული სურათები.

მხოლოდ 1921 წლიდან მოხერხდა ფართო გამოფენის გაშლის უზრუნველყოფის საქმე. „სურათების გალერიაში“ გამოფენილ იქნა მხატვრული მემკვიდრეობა, რაც კი ჩვენს რესპუბლიკას გააჩნდა. შენობა პატარა იყო, იგი ვერ იტევდა სურათების ფონდებს.

1934 წლის აპრილში ეგრეთწოდებული „მეტეხის ციხე“ და მისი ტერიტორია შენობითურთ „სურათების გალერიას“ გადაეცა, ხოლო „დიდების ტაძრის“ შენობა კი მხატვართა კავშირს. ამ შენობაში, საბჭოთა პერიოდის სახვითი ხელოვნების ფართო ჩვენების მიზნით, მხატვართა კავშირის ინიციატივით 1937 წელს გახსნილ იქნა „საბჭოთა საქართველოს სურათების გალერია“.

„სურათების გალერიის“ საგამოფენო დარბაზის ფართობი 678 კვადრატულ მეტრს შეიცავს. დარბაზში მხოლოდ პერიოდული გამოფენები იმართება. წლიურად გამოფენის დამთვალიერებელთა რიცხვი 30.000-მდე აღწევს. ყურადსაღებია, რომ დამთვალიერებელთა შორის უმცირესი პროცენტი ქართველ მოსწავლეებზე მოდის. საჭიროა, რომ ჩვენი ბავშვები ახლო იდგნენ ქართულ სახვით ხელოვნებასთან. გალერიის ფონდში დაცულია ასამდე ქართველი მხატვრის ხუთასი ნამუშევარი.

ფონდში არის ფერწერის, გრაფიკისა და სკულპტურის ნაწარმოებები. მათ შორის სამასამდე ფერწერის ექსპონატია, გრაფიკის 180, ქანდაკების კი 20.

ეს ექსპონატები, მცირე გამონაკლისის გარეშე, ჩვენი, საბჭოთა ხანის მხატვართა და მოქანდაკეთა მიერაა შექმნილი.

სურათების გალერიაში დაცულ ექსპონატების გაცნობა გვარწმუნებს, რომ ეს დაწესებულება მართლაც მხატვრული მატინაეა ჩვენი დროისა.

აქ წარმოდგენილია საქართველოს ბუნების, ჩვენი ახალი ადამიანების შრომითი გმირობისა და დასვენების, სოციალისტური წარმოებისა და საკოლმეურნეო სოფლის, ჩვენი ქვეყნის გმირული წარსულისა და სხვათა ამსახველი სურათები.

გალერიის ფონდში დაცულ პორტრეტებიდან, პირველ რიგში, ყურადღებას იქცევს ლენინისა და სტალინის პორტრეტები — შე-

სრულებული უ. ჯაფარიძის, პ. ბლიოტკინის, ქ. მაღალაშვილისა და სხვათა მიერ.

ამხანაგ ი. ბ. სტალინის პორტრეტები მის ცხოვრების სხვადასხვა ხანის მისეულ ფაქტებს გამოსახული.

1905 წლის წინაპერიოდის სტალინის პორტრეტი ეკუთვნის მხატვარ ქ. მაღალაშვილს. მხატვარი მთლიანი სახის გამომეტყველებაში სახს უსვამს ჭაბუკის სიბრძნის, ცხოვრების ცოდნას და დიდ დაკვირვებას.

უ. ჯაფარიძის მიერ შესრულებულ პორტრეტში ი. ბ. სტალინი — ორგანიზატორის, მოაზროვნისა და საბჭოთა ქვეყნის დიდი წინამძღოლის პლანითაა ნაჩვენები.

ყურადღებას იქცევს მარმარილოში ი. ნიკოლაძის მიერ გამოკვეთილი პორტრეტი — „დიადი ჭაბუკი“. აქ ასახულია სემინარიელი ჯულაშვილის, მომავალი ბელადის ბუნების სიდიადე, სიღარბაისლე და ჭაბუკური სიბრძნე.

საყურადღებოა ამ მხრივ სხვა ისეთ ქართველ მოქანდაკეთა ნამუშევრებიც როგორც არიან ს. კაკაბაძე, ვ. თოფურაძე, კ. მერაბიშვილი, ნ. კანდელაკი, შ. მიქაბაძე და სხვები.

გალერიაში დაცულია ამხანაგ ლ. პ. ბერიას პორტრეტები ფერწერით შესრულებული

მ. თოფ. თ. ციციშვილის პორტრეტი

მხატვრების ვ. ვეფხვაძის, ვ. კროტკოვის, უ. ჯაფარიძისა და სხვათა მიერ.

გალერიის ფონდებში თვალსაჩინოა აგრეთვე ამხ. კ. ნ. წარკვიანის პორტრეტების სერია — ქ. მაღალაშვილის, ვ. ვეფხვაძის და სხვათა მიერ შესრულებული.

გალერიაში დაცულია აგრეთვე ისტორიული ხასიათის სურათები.

ჩვენში ისტორიული ეპირის სახვითი ხელოვნება ნამდვილად ამხანაგ. ლ. პ. ბერიას შესანიშნავი შრომის — „ამიერკავკასიის ბოლშევიკური ორგანიზაციების ისტორიის საკითხისათვის“ გამოქვეყნების შემდეგ გაჩნდა და განვითარდა.

ისეთ ქართველ მხატვართა სურათები როგორც არიან მ. თოიძე, უ. ჯაფარიძე, ვ. ვეფხვაძე, ს. ნადარეიშვილი, ა. გიგოლაშვილი და სხვები ასახვენ ამიერკავკასიის ბოლშევიკთა ორგანიზაციის ისტორიას, დაწყებული მისი ჩასახვიდან, ვიდრე დღემდე.

გალერიის ფონდში წარმოდგენილია ფერმწერლების მოსე თოიძის, ციმკურაძის, შ. მამალაძის, ელ. ახვლედიანის, დ. ცაგარის, კ. სანაძის, ს. ქობულაძის, ს. მთისმყის, ლის, შ. მაყაშვილის, ვ. ჯაფარიძის, აბ. ქუთათელაძის, კ. კიკნაძის, კ. გრძელიშვილის და ი. გაბაშვილისა და ლ. გრიგოლიას გრაფიკული ნამუშევრები.

ყურადღებას იმსახურებს გალერიაში დაცული მხატვარ შ. ძნელაძისა და ვ. სიღამონერისათვის მხატვრული მეტყვეობა.

გალერია თითქმის ერთადერთი დაწესებულება-მუზეუმი, სადაც ასე ამომწურავად და ნათლადაა წარმოდგენილი ახალი დროის ქართული მოქმედი ხელოვნება.

სურათების გალერია, საბჭოთა ხანის ქართული სახვითი ხელოვნების კულტურის საგანძურია.

შინაარსი

ანდრია ალექსანდრეს-ძე უდანოვი	1
დაიწყა სწავლა	3
კ. გოგიაშვილი — დავემშვიდობა ზაფხული (ლექსი)	4
ი. ხოშტარია — მარკოსის არმის (ლექსი)	4
ე. ზედგინძე — ნამწყემსარის ცხოვრება	5
რ. ქორქია — სტუმრობია (მოთხრობა)	8
ბ. ეცეტაძე — ფურამის სიზმარი (ლექსი)	10
ზ. შერაზადოშვილი — დათვი (ლექსი)	11
ნ. ჯაში — კომკავშირი სამოქალაქო ომის წლებში (წერილი)	12
მ. ლებანიძე — ზაზა მესხი (მოთხრობა, დასასრული)	15
მ. ბეთანელი — მიჩურინის ქალაქში (ნორჩ მებაღეთა მეორე საკავშირო შეკრება)	23
მ. დავითაშვილი — სამოქალაქო ომის გმირი (ნარკვევი)	25
ლ. ქართველიძე — ივანე კულიბინი (ლექსი)	29
შ. კვანცაძე — საქართველოს სურათების გალერია (წერილი)	30
ა. ანდრეევი — კასპის ზღვა (წერილი)	გარეკ. მე-3 გვ.
ბავშვები უცხოეთში	გარეკ. მე-3 გვ.
ბ. კაპახიძე — ფაშლის კრეფა (ლექსი)	ფარეკ. მე-4 გვ.

გარეკანის პირველ გვერდზე რ. სტურუას ნახატი „პირველი ზარი“.
გარეკანის მეოთხე გვერდზე ნ. ფოფხაძის ნახატი „ვაშლის კრეფა“.

პასუხისმგებელი რედაქტორი **ბ. კახაიძე**
სარედაქციო კოლეგია: **ი. აბაშიძე, აკად. ნ. ბერძენიშვილი, შ. გვინჩიძე, (პმგ. მდივანი), გ. ვარდიაშვილი, პროფ. გ. თავაძეშვილი, ა. გიგოლაშვილი, პ. მეტრეველი, ნ. ნაკაშიძე.**

რედაქციის მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ. № 28. ტელ. 3-81-85

შე 09765 ტირაჟი 7000 გამომცემლობის შეკ. № 78 სტამბის შეკ. № 1305
ლ. პ. ბერიას სახელობის პოლიგრაფკომბინატი „კომუნისტი“, ლენინის ქ. № 23
ჟურნალის გარეკანი დაბეჭდილია „ზარია ვოსტოკას“ სტამბაში ოფსეტ-მანქანაზე.

კასპიის ზღვა

უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში კასპიის ზღვის დონე საგრძნობლად დაიწია. ზღვაში გაჩნდა მეჩხეები, ძველი მეჩხეება გადაიქცა კუნძულებად, ხოლო კუნძული ჩელეკენი—ნახევარკუნძულად. უბე „კომკავშირელი“, რომელიც ზღვისაგან გადაჭრილია მეჩხით, იქცა უდაბნოსებურ ტბად.

კასპიის ზღვის ასეთ მდგომარეობას ყურადღება მიაქცევს საბჭოთა სწავლულებმა. მათ გადაწყვიტეს ზღვა დაშრობისაგან გადაერჩინათ.

საჭირო იყო ზღვის დონის დაწევის მიზეზის პოვნა. დიდი დაკვირვებისა და საკითხის მეცნიერულად შესწავლის შემდეგ, სწავლულებმა ზღვის დაშრობის მიზეზად აღიარეს არა სამხრეთის მცხუნვარე მზე, არა ყარა-ყუმის უდაბნოს ქარები, არამედ შორეული არქტიკა.

ოცდაათიანი წლების დასაწყისში, საბჭოთა ქვეყნის ჩრდილოეთ რაიონებში—არქტიკაში ჰაერი გათბა. მკვეთრად შემცირდა თოვა. ამის გამო, ამ მხარის მრავალმა მდინარემ და ნაკადულმა, რომელნიც ვოლგასა და ურალისკენ მიექანებიან, კასპიის ზღვას გაცილებით ნაკლები წყალი მიუტანეს. კასპიის ზღვის გადაჩენა დაშრობისაგან შესაძლებელია ისევ ჩრდილოეთის მხარეების შემწეობით, სადაც ბევრი მდინარეა და რომელნიც უსარგებლოდ ერთვიან პოლარულ ზღვებს.

შეიძლება თუ არა მათი მობრუნება სამხრეთით?

რიბინის ზღვის ახლოს იმყოფება ტბები „ლაჩა“ და „ვოჟე“, რომელნიც უნდა შეერთდნენ და მიმართულება მიეცეთ მდინარე

შექსნასაკენ. შექსნა გადაიქცევა სანაოსნო მდინარედ, ვოლგა კი მიიღებს წელიწადში დამატებით ექვს კუბიკურ კილომეტრ წყალს და მიაწოდებს ამ წყალს კასპიის ზღვას.

მდინარეები პეჩორა და ვიჩეგდა შესაძლებელია მობრუნდეს სამხრეთისაკენ. ამისათვის საჭირო იქნება მათი გადაკეტვა კაშხალებით, შეერთება ახალ წყალშემნახველ არხებთან და მდინარეებით სამხრეთის მალვითა და სამხრეთ ჩრდილოეთ კელტით გადაეშვება მდინარე კამაში.

გარდა ამისა, უნდა შემცირდეს კასპიის ზღვის ფართობი, რის შედეგად შემცირდება ზღვიდან წყლის აორთქლება.

შესაძლებელია ეს თუ არა?

ესეც შესაძლებელი აღმოჩნდა.

ყარა-ბოღაზის უბე ჩამოიკვეთება ზღვისაგან ვიწრო კაშხალით, ამის გამო ზღვიდან წყლის აორთქლება შემცირდება 22 ათასი კუბიკური კილომეტრი წყლით წელიწადში. მაგრამ ესეც ცოტაა იმისთვის, რომ გადაჩენილ იქნას ზღვა დაშრობისაგან. საჭირო იქნება უბე „კომკავშირელის“ შეწირვაც, რომელიც ყოველწლიურად აორთქლებს ზღვიდან მიღებული 10 კუბიკურ კილომეტრ წყალს. ეს დანაკლისი კასპიის ზღვას წყლისაგან აღარბებს, და თუნდ ტალღებმა დაანგრის მეჩხეი, რომელიც აცალკევებს უბე „კომკავშირელს“ ზღვისაგან, მაინც შესაძლებელი იქნება მისი ჩამოშორება.

მდიდარ კასპიის ზღვას საბჭოთა ხალხი გადაარჩენს დაშრობისაგან.

6. ანდრეივი

ბ ა ვ შ ვ ე ბ ი უ ც ხ ო ე თ შ ი

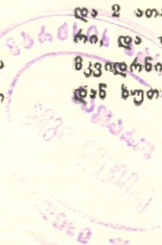
სიღნეის მხარეში (ავსტრალია) ერთ სკოლაში ერთად სწავლობდნენ თეთრკანიანი (ევროპელთა შვილები) და მკვიდრი ადგილობრივი მცხოვრები ბავშვები. თეთრკანიანთა მშობლები ვერ შეურიგდნენ ამ გარემოებას და პროტესტი განაცხადეს. მკვიდრი ბავშვები იძულებული შეიქნენ მიეტოვებიათ სკოლა. ახლა ისინი არ სწავლობენ, რადგან მათთვის ცალკე სკოლა არ არის.

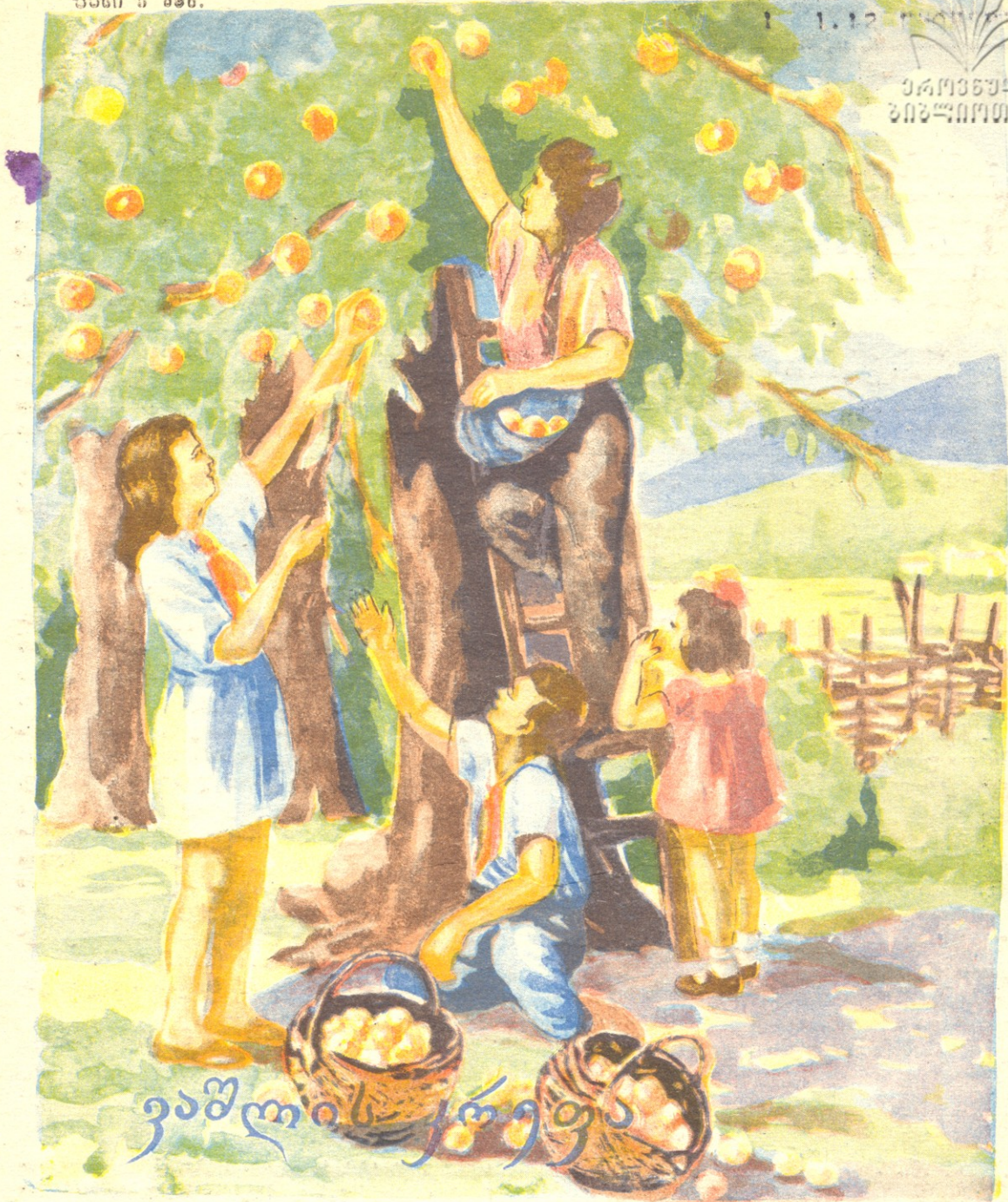
ქალაქ ტაკობოტანში (ირანი) მაღალი მთის ძირას მოქმედებს ყინულივით ცივი წყარო, წყაროს გვერდით

ხარობენ უზარმაზარი ოუთის ხეები. ამ ხეების ფულურობეში ცხოვრობენ უსახლკარო ბავშვები. საარსებო ფული რომ იშოვნონ, ისინი დგებიან ყინულოვან წყალში და რეცხენ მგზავრობაში გამტკვრიანებულ ამერიკელებისა და ინგლისელების ავტომობილებს, რისთვისაც ისინი ორიოდ გროვს ღებულობენ.

* * *

ქენიაში (აფრიკა) ცხოვრობს 4 მილიონი მკვიდრი და 2 ათასი ინგლისელი, მაგრამ მთელი მიწის ნახევარი და ისიც საუკეთესო, ეკუთვნით ინგლისელებს. მკვიდრნი შიმშილობენ. ათასი მკვიდრი ბავშვებიდან ხუთასი იღუპება — ვერ აღწევს სამ წლამდე.

ვაშლის ჰარევა

გიორგი კახანიძე

თავს იწონებენ ხეები,
 დამძიმებით კალთები,—
 ცეცხლივით შემოდგობით
 მწითე ვაშლების ნათელი.

ტოტებს სწვდებიან, ვაშლს ჰკრევენ
 ცუგრუმელები სიცილით
 და უერთდება ბალის შუქს
 მათი თვალების ციმციმი.

აგერ, დიდ ხეზე შეცოცდნენ,
 საკრეფად ხელი გამართეს,—
 აღმოდებული ნაყოფით
 უხვად ავსებენ კალათებს.

ვაშლის სურნელით დამტკბარნი
 დროდარო ტკბილად მღერაან.
 ბინდდება... ნაყოფს რა დაღევს,
 საკრეფი კიდევ ბეგრია!